

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE
УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА
SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

Магистерски труд

**ТЕМА:’’ПРОФИЛЕРИ-Посебна Единица за
однесување во предистражна и истражна кривична
постапка’’**

ИЗРАБОТИ: Гордана Ѓорѓеска

МЕНТОР:проф.д-р Исмаил Зејнели

Овој труд го посветувам на еден голем човек,мојот татко Мирослав и со тоа сакам да му одадам една мала почит за неговата неизмерна љубов,подршка и мудрост која ми помогна да го гледам светот од едно поинакво светло.

Ти Благодарам.

СОДРЖИНА

Abstract.....	5
Абстракт.....	6
ВОВЕД	7

ГЛАВА 1

1.1 Настанок и развој на профилирањето	8
1.2 Поим и предмет на профилирањето	10
1.3 Цели и задачи на профилирањето	11
1.4 Профилирањето и другите науки	12

ГЛАВА 2

1. Видови профилирања	13
1.1 Кривично-криминалистичко профилирање	13
1.2 Психолошко профилирање	15
2. Методи во профилирањето	16
2.1 Криминалистичка истржна анализа	17
2.2 Психологија на истрагата	19
2.3 Дијагностичка евалуација	21
2.4 Географско профилирање	22
2.5 Анализа на бихевијоралните докази	25

ГЛАВА 3

1.Криминалистичко профилирање на сериски убиства	27
1.1 Неконтролирани убијци	28
1.2 Мултицид-Сериски убици	28
1.3 Жените како сериски убици	34
1.4 Терористи-масовни или неконтролирани убијци	35
2.Криминалистичко и психолошко профилирање на сериските убијци ...	37
2.1 Критички пробив,заклучоци и препораки	43

ГЛАВА 4

1.Единица за посебно однесување-Профилери-Структура	47
1.2.Операции и надлежности на Единицата	49
1.3.Видови Единици-Меѓународна класификација	51
1.4.Особини и карактеристики потребни за профилер.....	52
1.5.Профилирањето во Р.М	54
1.6.Иднината на Профилирањето.....	55
ЗАКЛУЧОК	58
БИБЛИОГРАФИЈА	60

Abstract

The purpose of this paper is to describe the conceptual criminal profiling, its application as well as the accuracy and usefulness of the pre-investigative and investigative criminal proceedings. In addition to the historical development of this concept, we will provide an overview of the most important methods in profiling such as criminal investigative analysis , the psychology of the investigation, the analysis of behavioral evidence as well as the ways in the process of discovering and making conclusions about personality traits, behavioral tendencies, geographical and demographic or biographies the tendencies of the perpetrator of the crime. The aim of this paper is to use the methods used by it to narrow the circle of suspected perpetrators of criminal acts, especially in the part with unknown perpetrators. In this context, profiling is a new way, a version the possible perpetrator of a criminal act, especially in cases where conventional methods give the desired effect and progress in the view of identifying and detecting the perpetrator of the crime. In that sense, the article emphasizes in particular the importance of teamwork and the close connection between the bodies that conduct pre-investigative and investigative procedures. In the end, we will pay attention to the future of profiling and its application, as well as the issue of professionalization, the application of scientific methods, the establishment of standards and training system and education for profilers.

Keywords: profile profiling, profiling methods, profiling personalities in criminal acts, geographic and behavioral profiling, future profiling.

Абстракт

Целта на овој труд е да се опише концептот на криминалистичкото профилирање,неговата примена како и точноста и користа во процесите на предистражната и истражната кривична постапка.Освен историскиот развој на овој концепт,ќе дадеме и преглед на најважните методи во профилирањето како што се криминалистичка истражна анализа,психологија на истрагата,анализа на бихевијоралните докази како и начините во процесот на откривање и донесување на заклучоци за особините на личноста,бихервиоралните тенденции,географски и демографски или биографски тенденции на сторителот на кривичното дело.Целта на овој труд е да преку методите кои што ги употребува се доаѓа до стеснување на кругот на осомничени сторители на кривични дела посебно во делот со непознати сторители.Сватено во споменатиот контекст профилирањето претставува нов начин,верзија за можниот сторител на кривично дело,посебно во случаите кога конвенционалните методи на даваат посакуван ефект и напредок во погледот на идентификација и откривање на сторителот на кривичното дело.Во таа смисла во трудот се нагласува посебно важноста на тимска работа и тесно поврзаноста меѓу органите кои ги водат предистражните и истражните постапки.Исто така на крајот ќе обрнеме внимание за иднината на профилирањето и нејзиното применување,како и прашањето за професионализација,примената на научните методи,воспоставување на стандарди и систем за обука и образование за профилери.

Клучни зборови:профилирање,криминалистичко профилирање,методи во профилирање,профилирање на личности во кривични дела,географско и бихевијорално профилирање,иднина на профилирањето.

Вовед

Интересот за посебни насилни злосторства, но и за злосторства воопшто присутен е од далечните времиња. Луѓето секогаш ја негувале идејата на специфичноста на личноста сторител на некое злосторство, ги привлекувало, што е тоа што тој сторител го издвојува од другата маса, кој е неговиот мотив, кои се неговите цели, зошто го посакал и направил тоа дело, кое е неговото задоволство и неговата награда за сторениот злочин.

Покрај големиот интерес на медиумите кои што секогаш ги пренесуваат овие злосторства, па така широката јавност дознава за сторените злосторства, кога тие ќе се случат, на сето ова се надоврзува и големиот дијапазон на филмови и серии кои што ја поткопуваат свеста на луѓето, вооедно и нивниот интерес за овој вид на случки.

На жалост, често во голем дел од овие презентации можеме и ги сретнуваме прикажувањата на злосторниците-сторителите како привлечни, високо интелегентни луѓе и сл, начинот на презентација исто така е привлечен и интересен се со цел да се долови и привлече вниманието на слушателот и гледачот, но овој стереотип кој што најчесто се употребува за жал е далеку од вистината.

Историски како што подоле во трудот ќе може да се види, профилирањето односно објаснувањето на потребата и чувството на сторителот на делото во моментот на сторување на делото, носи корени уште од времето на прогонот на вештерките во Салем, па се до појавата на првиот историски сериски убиец Џек Трбосек. Сепак многу подоцна во новата ера, односно во почетоците на минатиот век, започнува да се спроведува профилирањето како дел од органите кои што се занимаваат со откривање на сторителите на злосторства за подоцна се наречат кривични дела.

Во самите почетоци се доаѓа до заклучок дека за да овој метод успее се потребни луѓе-стручњаци од повеќе научни дисциплини, така и почетоците се засноваат на помош и на тесна соработка на стручњаци од повеќе научни дејности, а пред се на психолози се со цел подобро да се разбере психата и начинот на дејствување, мотивирање и остварување на сторителот на делото.

Со овој труд и во него подетално ќе ја изработиме тематиката околу потребата и учеството на стручни лица од други научни дејности, се со цел успешност на делото откривање на сторителот. Но вооедно ќе напоменеме и преставиме дека иако многу автори доесега профилирањето го сврстуваат во многу научни дисциплини како криминалистика, криминологија, кривично право и др како метод, сепак Профилирањето веќе само по себе зема еден убав терм во овие науки, па така и самото прерасна веќе во наука, бидејќи за својата употреба користи свои методи, кои што

подоле ќе ги видиме и објасниме, па така да веќе терминот метод почнува да се заменува со терминот наука.

ГЛАВА 1

1. Настанок и развој на профилирањето

Во далечната 1888 година, во периодот од Август до Ноември во градот Whitechapel во близина на Лондон, поединецот познат во историјата како Jack the Ripper (Џек Трбосек) убил пет проститутки. Иако таквите убиства не биле ретки во тој дел на Лондон сепак овие убиства створиле поприличен страв и хаос во јавноста. Така Лондонската Criminal Investigation Division, соочена со серија нерешени убиства, решила да побара помош од Др. Томас Бонд – Психолог. Бонд врз основа на проценките на достапните медицински материјали-докази кои биле собрани од местата на настаните, навел претпоставки во врска со карактеристиките на однесувањето и психологијата на “непознатиот сторител”.

Бондовиот извештај се смета за важен чекор во развојот на профилирањето бидејќи за прв пат се консултира медицински стручњак во истражната фаза на постапката, односно за прв пат се одделува статичната фикција на полициските службеници и почнува да се размислува за идејата за заедничка соработка и со други стручни лица. Со оглед дека станува збор за човечки битија кои се сторители на кривични дела, многу логично би било да тоа започне со медицински стручњаци, за подоцна тие веќе да станат составен дел од секоја истражна постапка.

Од првото појавување на профилирањето во 19 век, претрпува повеќе фази за да во половината на 20 век, веќе стане дел од предистражните и истражните кривични постапки или пак некаде го среќаваме како дел од криминалистичка истражна постапка.

Модерното Профилирање веќе настапува во 1968 година кога Др. Џејмс Брусела (Dr. Jamesa Brussela) по професија Психијатар изработува профил на така наречениот “ Mad Bombera ” бомбаш кој што оперирал на подрачјето на Њу Јорк во период од 17 години активирал преку 50 бомби од домашна изработка.¹

Во очајна состојба која траела подолго време а на полицијата ја нарекувала “Кампања на бомбардирање”, извршителот успешно им избегнувал на полициските службеници, тие се обраќаат кај Др. Брусела за помош барајќи од него да изработи профил на можниот сторител. После прегледот на достапниот прибран материјал од местата на настанот, во многуте случаи на активирани бомби, Брусела конструирал профил кој ги идентифицирал бројните карактеристики за кои подоцна се покажало дека одговараат на особа по име Џорџ Метески (George Metesky).

---

¹ Криминалистичко профилирање, Ирена Славичек, Далибор Долежал, Загреб 2012 година

Овој случај ги поттикнува специјалните федерални агенти Howard Teten и Patrick Mullany вработени во Federal Bureau of Investigation² – во понатамошниот текст (FBI) да ја покренат програмата за криминалистичко профилирање наречена “Applied Criminology” која што довела до формирање на единицата “Behavioral Sciences Unit”³ на FBI Академијата во Quantico, Вирџинија.

Овој програм напредува се до 1976 година кога агентите Роберт Реслер и Џон Даглас започнале да ги интервјуираат осудените сериски убијци, се со цел да пронајдат можни поврзаности помеѓу местото на злосторот и заеднички карактеристики на сторителите. Покасно им се приклучува и Др. Ана Бурџес која учествува во интервјуата и им помага во собирање на повеќе матријали и податоци од психолошки аспект. Нејзиниот допринос е непроценлив и од големо значење за развојот на фундаменталниот концепт на криминалистичкото профилирање, зошто таа за прв пат го внесува концептот односно моделот на профил на организиран-деорганизиран сторител на казнено-кривично дело, кој што и денес се употребува и е еден од основите за формирање на основен столб на изработка на профил на сторител.

Големиот успех на овие творци доведува до развој за формирање на Прирачник за класификација на кривичните дела, кој што излегува во 2006 година како основа на Профилирањето и врз кој FBI формира свои посебни единици кои што се занимаваат со посебни кривични дела (во понатамошниот дел на овој труд ќе видиме и нивна класификација, која е меѓународно прифатена) а се нарекуваат BAU-Behavioral Analyst Unit.

Во меѓувреме во повеќе држави почнуваат да се формираат различни програми, бази на податоци и специјализирани единици кои што се занимаваат со оваа посебна научна дејност, меѓутоа се уште се користи како метод и дел од криминалистиката и криминологијата. За да оваа метода прерасне во наука, допринос даваат во 1993 год Англискиот истражувач Дејвид Кантер кој што ја развива методата Психологија на Истрагата, во 1997 година Brent Turvey со методата Анализа на Бихевијоралните Докази.

Во САД веќе се почетоците и успешното користење, со формирање на базата ViCAP⁴, за по неа да ја следи Канада со ViCLAS⁵, па Англија, а сето ова доведува до формирање и на Европската Академија за Бихевијорални Профилирања (АБП) во 1999 година, како прва Меѓународна, независна, мултидисциплинарна професионална организација за обука на профилери.

---

² Federal Bureau of Investigation е сојузна криминалистичко истражна-разузнавачка агенција на Министерството за Правда на Сад (www.wikipedia.org.FBI)

³ Behavioral Sciences Unit е една од единиците на FBI Академијата, а примарна задача и е развој и примена на различни видови на тренинзи, спроведувања на истражувања и консултации од делот на психолошките познавања. (www.wikipedia.org.FBI)

⁴ ViCAP-Violent Criminal Apprehension Program www.wikipedia.org.FBI

⁵ ViCLAS-Violent Crime Linkage Analysis Sistem www.wikipedia.org.FBI

1.2. ПОИМ И ПРЕДМЕТ НА ПРОФИЛИРАЊЕТО

Профилирањето преставува мултидисциплинарен пристап односно процес на микроанализа на реконструкција на настаните од минатото, односно на местото на настанот, каде што се реконструира стварната, објективната и субјективната структура на кривичното дело.

Ова преставува една универзална дефиниција на поимот профилирање, затоа што многу автори го потенцираат токму горе споменатото односно мултидисциплинарниот пристап, пред се на криминологијата, психологијата и форензиката.

За да би можеле да го реконструираме моментот на стореното кривичното дело треба да пристапиме од повеќе пристапи :

- прибирање на докази од персонална и материјална природа;
- набљудување и анализа;
- прибирање и евалуација на криминалистичките информации.

Во споменатиов процес голема улога игра истражната психологија, која имплицира примена на психолошките и криминалистичките познавања и вештини со цел унапредување на ефикасноста и ефективноста во профилирањето.

На големото значење на примената на психологијата во истражните постапки посочил и основачот на Криминалистиката Ханс Грос во своето дело "Криминална Психологија". Вооедно тој посочува на фактот дека за успешност во креирањето на профилот на сторителот многу битен момент е познавањето на сите информации на кривичната субкултура и начинот на нејзино дејствување и тоа преку користење на сите детали од местото на настанот, се со цел разбирање на профилот на можниот сторител.

Она што е предмет на профилирањето е проучувањето на карактеристиките на кривичното дело за добивање на релевантни информации за сторителот на кривичното дело. Со помош на тие информации се создава профил на сторителот на кривичното дело, со што би се намалил потенцијалниот круг на осомничени, а со помош на анализата на слични дела од минати случаи би се утврдиле заедничките карактеристики кои ги имаат сторителите на одреден вид на злочини. Дефинирано како процес, предметот опфаќа идентификација на особините на личноста, тенденција во однесувањето, географска положба, како и демографски и биографски описи, на сторителот на кривичното дело, а сето тоа се врши врз основа на карактеристиките на местото на настанот, односно на местото на стореното кривично дело.

1.3. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПРОФИЛИРАЊЕ

Цели и задачи на профилирање се кроз одредени техники за да се дојде до еден посакуван резултат, односно приближно одредување на типот или типологијата на карактеристиките на сторителите на кривични дела.

Сето ова се користи со цел на полицијата и Јавното Обвинителство да му се олесни, во делот на потрага по сторителот или сторителите. Профилерите врз основа на прибраниот материјал и информации од местото на настанот, со реконструкција, како што веќе рековме, ги обработуваат добиените материјални докази и врз основа на нив, се обидуваат да створат некоја приближна слика, за карактеристиката на сторителот.

Со ова делумно се олеснува работата на полицијата во потрагата по сторителот или сторителите, доколку се работи за групен случај, како тероризам, бело робље, организиран криминал и др. Додека полицијата трага и прибира докази, се разбира дополнителни, профилерите се уште работат на оформување на слика на сторителите, нивните карактеристики, споредби со други слични, па дури и исти случаи на кривични дела, ги поврзуваат, ги бараат најмалите допирни точки, вршат разговори со ново појавените дали осомничени или пак сведоци, па така прибираат што повеќе материјал за обработка.

На овој начин работата на полициските службеници се олеснува, а воедно и на Јавното Обвинителство со тоа што веќе, од прибраните материјални и физички докази, може да се трага по одредено лице или група на сторители. Истражувањата покажуваат дека некои профилери според структурата и опсегот на информации се доста воздржани при изработката на профилот, додека пак други се многу послободни во своите проценки. Зашто е тоа така? Во поголем дел на случаи изработката се врши врз основа на четири карактеристики на веројатниот сторител: криминални вештини на сторителот, познавање на жртвата, познавање на местото на настанот и познавање на материјалите и методите на сторителот (се поврзува со други исти или слични дела).

Од сето наведено можеме да заклучиме дека основна цел и задача на профилерот во самиот почеток на предистражната кривична постапка е прибирањето на доказен материјал и започнување со изработка на првичен профил на сторителот, кој што профил во текот на истрагата со новите докази, се надополнува, за да на крајот може да се стигне до скоро целосен профил на сторителот или сторителите, при што работата на полицијата значително се олеснува и се доаѓа до посакуваниот позитивен резултат во пронаоѓање и фаќање на сторителите.

1.4. ПРОФИЛИРАЊЕ И ДРУГИ НАУКИ

Досегашното истражување во земјите каде што профилирањето се користи како дел од предистражните и истражните кривични постапки, покажало дека профилирањето како млада наука е тесно поврзано со многу науки. Најтесно поврзано е со кривичното право како наука, поради самиот факт дека во истражните постапки најголемата улога ја има Јавното Обвинителство.

Потоа тесна поврзаност има и со криминалистиката, каде што ќе видиме дека голем дел од постапките што ги води полицијата, се осврнуваат и се голема помош при истрагите на полицијата, затоа што профилирањето користи методи од Крим Техника или пак докази од Крим техника за изработка на профилот на потенцијалниот осомничен.

Кога сме кај криминалистиката, мора да ја споменеме и криминологијата, поради своето учество со методи, во истражните постапки.

Голема улога во профилирањето и исто така тесна поврзаност на оваа наука е и со Психологијата и Психијатријата, поради користење на методи при вршење разговори со потенцијални виновници, сведоци, очевидци. При прибирањето на информациите и нивно правилно користење, за да се дојде до релевантни докази и точни информации. Психологијата и психијатријата како науки, ни даваат еден голем дијапазон на обработка на личноста, низа на тестови и методи, па така профилирањето можат да обрнат внимание на многу работи и да дојдат до многу податоци дури и со еден обичен разговор. Подоцна врз основа на методите, вршат обработка односно како напоменавме предходно реконструкција на местото на настанот и потоа почнуваат со изработка на финалниот профил на личноста на сторителот на кривичното дело.

Подоле во самата тема во делот на методи ќе видиме како се обработуваат и спремаат профилите, кои се можат и треба да изработуваат профили и на кој начин, професионалците се подготвуваат да станат профилири. Односно што се е потребно да еден профилир знае, и како треба да биде обучен за да може да изработи профил.

Во напредните земји, каде што е широко распространето и се користи секојдневно, единиците за профилири, редовно поминува и го надградува знаењето од горе наведените науки. Исто така ќе видиме и кој се може да биде дел од оваа Единица и под чија надлежност подлежи единиците.

Така ова е само еден мал вовед во делот за Профилири, за нивното дејствување, нивната работа, обуки и усовршување, како и за ефикасноста на овие Единици во државите каде се користи.

ГЛАВА 2

1.ВИДОВИ НА ПРОФИЛИРАЊА

Од досегашните истражувња во државите каде што Профилирањето-Профилерите и Единиците кои што работат со тоа пред се САД, Канада, Англија и Франција, места каде што е најзастемено, профилите се поделени во две групи и тоа:

-Кривично или Криминалистичко⁶ профилирање;

-Психолошко профилирање.

Мораме да напоменеме и да имаме во предвид во зависност од која метода ќе се користи, различни називи можат да се сретнат, но во суштина све е под називот Профилирање.

За да еден профил биде точно составен пред се мора да помине низ овие две фази односно, овие две профилирања, па потоа се дава точност на профилот.

Во истражните постапки, некогаш доаѓа до отстапување, а некогаш и до надополнување на профилот или методот, а сето тоа е во зависност која информација или податок ќе се добијат во меѓу време, а нормално и појавување на матријален или физички доказ.

Ќе обрнеме внимание прво на овие два вида на профилирање кои се основата, базата за добивање на профил на личноста на стореното кривично дело, за подоле може да се надоврземе и објасниме методите кои се користат, и се составен дел од секое Профилирање, односно изработка на профил.

1.1 КРИВИЧНО-КРИМИНАЛИСТИЧКО ПРОФИЛИРАЊЕ

Кривично-криминалистичко профилирање е сеопфатен процес кој започнува со акумулација на податоци на местото на злосторството, ставање на податоци во контекст (формулација, хипотеза за сторителот, жртвата и нивниот однос, потенцијалните активности на сторителот во иднина) донесување на одлуки за тоа како да се продолжи потрагата по сторителот, неговата идентификација, спроведување на дело, ревизијата, претходна хипотеза-профил на личноста и однесувањето на сторителот, ова се базира на резултат на новите докази и сознанија, планирање на преговори со сторителот (ако ситуацијата е потребна), апсење на сторителот, негов распит и разговор со сторителот на утврдена валидност на профилот.

---

⁶ Освен називот криминалистичко профилирање може да се сретне и под името бихевијорално профилирање, провилање на местото на настанот, криминалистичка истражна анализа и др. Ainsworth, P. B. (2001) *Offender Profiling and Crime Analysis*. Portland, OR, Willan Publishing

Секако, криминалното профилирање е мешавина на науката и професијата, бидејќи науката предупредува дека не треба да се избрзува со заклучоци и дека треба да се чуваа докажаната методологија во текот на пристапот на одреден феномен

Додека пак професијата има директен контакт со предметот на истражување и знаење.

Сепак дебатите околу тоа дали криминалистичко(јас ќе го користам тој термин, како меѓународно прифатен) профилирање во голема мера се потпира на науката, професијата, или пак тоа е еден вид “уметност” односно занает во оквирот на стурките, се актуелни и ден денес (Мулер 2000).⁷

Криминалистичкото профилирање не е можно без тим на експерти, затоа и се појавува потребата од формирање на посебни Единици кои ќе бидат составени од тој тим на експерти. Секој еден експерт од дадена струка мора да биде соодветен обучен и во другите струки. Зашто се појавува оваа потреба? Токму поради фактот дека денес се е по популарно кај нас судското вештачење, кои се придобивките а кои се недостатоците ќе објасниме подоле, во делот на составот на Единиците за посебно однесување и во делот на обуки.

Да се навратиме на тимот на експерти кои се потребни за криминалистичкото профилирање: правници, инспектори, полициски службеници, компјутерски специјалисти, психолози и психијатри, патолози, експерти за тероризам и слично.

Значи станува збор за заедничка работа на група експерти, кои имаат стекнато искуство во својата професија, практична мудрост, храброст и интегритет, социјална чувствителност, искрена посветеност кон својата професија, способност за сочувство-емпатија со жртвите и капацитет да можат да ја предвидат перспективата на сторителот (неговите следни чекори, како и мотивацијата и што е тоа што го тера и движи напред).

Криминалистичкото профилирање најчесто се применува во случај на следните групации: на сторители на сериозни кривични дела и незаконски дејствија. Оваа групација ја има дадено Даглас и др. во 1986⁸ год и е прифатена од сите законодавства кои што во своите редови имаат Единици за посебно однесување.

а) Силувачи (врз основа на видот на врската со жртвата, местото на кое што е киднапирана, нападната или оставена жртвата, евентуален вербален контакт со неа или слично, се донесува заклучок за видот и содржината на фантазијата на сторителот, па и за неговите идни обиди).

---

⁷ Dalibor Dolezal: Kriminalisticko profiliranje Zagreb 2012 god-Muller, D.A (2000). Criminal profiling: Real Profiling or just wishful thinking? Homeicide Studies, 4(£), 236-264

⁸ Daglas, J.E. Burgess, A.W. Burgess, A.G I Ressler (2006) A Standard System for Investigating and Classification Manual. San Francisco, C.A

б) Пироманија-Пиромани(земајќи ја предвид фреквенцијата на поставување на пожари и се поголемиот замав кој што го имаат во последно време,средствата кои сторителот ги користи за оваа намена,локацијата на пожарот,врз основа на ова се пробува да се утврди личноста на пироманот,неговата мотивација,како и да се предвиди неговата следна активност).

в) Сериски убици управувани од сексуални нагони,агресивни импулси и опсесивни потреби(овие се наизглед случајни па затоа главна задача на тимот на стручњаци во криминалистиката и психологијата/психијатријата е да пронајдат релативно јасен образец околу делувањето на овие видови на сторители,на основа на достапни докази,податоци и информации).

г) Киднаперите (со ограничен вербален контакт,и контакт со нивните семејства и пријателите,преговарачите и профилерите,настојуваат да стекнат увид во личноста,мотивацијата и стилот на живеење на сторителите,а све со цел поуспешно преговарање и ослободување на киднапирани лица)

д) Анонимни автори на писмени и усмени закани (на основа на користениот речник на особата од која потекнуваат овие закани,се пробува да се одреди нејзиниот карактеристичен потпис,па настапуваа психолингвистичка анализа од која до некаде може да се дојде до сознание за полот,старосната доба,социоекономскиот статус,и уште по некоја карактеристика за бараната особа).

1.2 ПСИХОЛОШКО ПРОФИЛИРАЊЕ

Психолошкото профилирање е потесен концепт во однос на криминалистичкото профилирање.Тоа всушност е невозможно без да се земат предвид форензичките докази кои сведочат дека постои трага за одредено кривично дело.

Психолошко профилирање,овој аспект се однесува на емоционалниот,конативниот(мотивациониот) и анти-социјалниот аспект на стореното кривично дело.Психолошкиот профил треба да биде сигурен,валиден и корисен резултат на истражувањето и утврдувањето на даденото –стореното кривично дело.

Како психологијата и психијатријата немаат сила на природни науки,оставаат многу простор за субјективна проценка,толкувања,проекции и предвидувања.

Затоа секоја хипотеза за личноста,однесувањето и афективниот статус на сторителот треба да се земат со резерва и да се поткрепуваат со аргументи,физички докази и со релевантни делови и изјави од извештајот на полицискиот службеник присутен на местото на настанот.

2.МЕТОДИ ВО ПРОФИЛИРАЊЕТО

Во профилирањето имаме неколку методи кои што се користат и се битен фактор во обработката и добивањето на точниот и прецизниот профил на сторителот на кривичното дело. Без овие методи, профилот би бил делумно точен или целосно погрешен, а сето тоа зависи и од стручните лица кои работат со овие методи.

Во последните неколку години количината на користена литература која профилирите ја користат при изработка на профили, е во се поголем раст, но сепак останува фактот дека постои многу малку литература во врска со логичните процеси кои што профилирите ги користат кога донесуваат заклучок во врска со профилот на сторителот. Појаснувањето на тие логички процеси во профилирањето важно е затоа што методите највеќе се разликуваат токму во пристапот на кој се донесени конечните заклучоци. Од овде ќе изнесеме дека истражувањата покажуваат дека предоминантно се истакнуваат два пристапа во логичните процеси врз кои се изработуваат профилите, односно користените методи.

Основните два пристапа се: Индуктивниот пристап и Дедуктивниот пристап. Врз основа на овие два пристапа, се базираат и сите методи односно, сите методи го користат индуктивниот пристап или профилирање како своја основа, додека само методот Анализа на бихевијоралните докази го користи дедуктивниот пристап-метод, односно профилирање.

1. Индуктивниот пристап⁹ или профилирање подразбира правење на профил на сторител на кривично дело, врз основа на карактеристики на веќе познати сторители кои сториле слично или исто кривично дело, на сличен или потполно идентичен начин. Индуктивниот пристап се потпира на статистичкото и корелациското заклучување, што значи дека доказите кои што се наоѓаат во индуктивниот профил се базирани на веројатност (Турвеј, 2002). Спецификата како што кажавме спаѓа на споредбата со сличностите и разликите во други случаи, слични или исти, па така тие случаи се користат за генерализација на типичните карактеристики на сторителите.

2. Дедуктивниот пристап¹⁰ или профилирање од друга страна е голема спротивност на индуктивниот пристап и се заснова на логични и рационални резонирања, каде

---

⁹ Turvey, 2002 | Petherick 2009 Induction and Deduction in Criminal Profiling, Serial Crime: Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling-2nd ed. (1-16). Burlington: Elsevier Academic Press

¹⁰ Petherick i Turvey 2008, Petherick 2009 Induction and Deduction in Criminal Profiling, Serial Crime: Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling-2nd ed. (17-38). Burlington: Elsevier Academic Press

физичките докази се основа за заклучоците на карактеристиките на сторителот на кривичното дело. Со овој пристап не се навлегува во “можните карактеристики”, туку со релативна сигурност се донесува заклучок за малиот број но сигурен за особините и карактеристиките на сторителот, со што се стеснува кругот на потенцијалните осмоничени. Подобро е да имаш четири точки за кои можеш да кажеш дека се сигурни, отколку 40 со сомнителни основи (према Турвеј 2008 и Патрик 2009).

Сега може да поминеме на методите во профилирањето и да ја објасниме нивната улога и цел во изработката на профил на сторител.

Методи се :

-КРИМИНАЛИСТИЧКА ИСТРАЖНА АНАЛИЗА

-ПСИХОЛОГИЈА НА ИСТРАГАТА

-ДИЈАГНОСТИЧКА ЕВАЛУЦИЈА

-ГЕОГРАФСКО ПРОФИЛИРАЊЕ

-АНАЛИЗА НА БИХЕВИЈОРАЛНИТЕ ДОКАЗИ

2.1 КРИМИНАЛИСТИЧКА ИСТРАЖНА АНАЛИЗА

Криминалистичка истражна анализа¹¹ во понатамошниот текст ЦИА (CIA) денеска е најпозната метода во профилирањето, а позната е и по називот “Crime Scene Analysis. Методата настанала врз темелот на истражувањето спроведено од 1979 и 1983 година, на кое главен фокус бил развојот на типологијата со помош на испитување на разноврсни казнени дела, кои ги извршиле осудени сексуални убици¹². Со ова истражување се сакало да се утврди дали постојат конзисентни ставови во различни казнени дела кои би можеле да бидат корисни во класифицирање на сторителите. Подоцна ова истражување постанало темел за многу други истражувања, кои довеле до најпозната типологија на сторители.

Основното начело на оваа типологија е разликувањето на сторителите на казнени дела врз основа на нивните карактеристики кои произлегуваат од начинот на извршување на казненото дело т.н МО-Модел на оперирање (modus operandi).

---

¹¹ Criminal Investigativ Analysis

¹² Сексуален убица е назив за особа која извршила сексуален напад на жртвата и при тоа ја усмртила.

Основа на оваа метода е дихотомија на организирани/дезорганизирани¹³ сторители на кривични дела, која сторителите ги разликува врз основа на нивниот степен на софистицираност при планирањето и извршувањето на кривичното дело, како и врз основа на карактеристиките од каде што може да се видат нивните компетенции-способности кои се видливи на самото место на настанот.

Според оваа дихотомија организираниите сторители на кривично дело ги имаат следните карактеристики: организирано место на сторено дело, каде што може да се види предходно добро планирање на местото, потоа таргетираната жртва е непозната особа, местото на настанот рефлектира целокупна контрола на сторителот, користени се мерки за конторлирање на жртвата, како и се присутни агресивни чинови врз жртвата пред смртта.

Со оглед на мислењето дека местото на настанот е одраз на особините, карактеристиките на сторителот, овде можеме да сметаме дека сторителот во секојдневниот живот е организиран, што значи дека има просечна до надпросечна интелигенција, социјално компетентен, преферира работа кај која се бара одредена вештина, по редослед на раѓање се меѓу постарите деца или најстаро дете, а во текот на сторувањето на делото го контролираат своето расположение, а може и да конзумираат алкохол (Petherick i Ferguson, 2010).

Дезорганизираните сторители ги следат следните карактеристики : дезорганизирано место на настанот укажува на спонтаност на стореното дело, а жртвата и локацијата му се познати на сторителот. Местото на настанот е неуредно, присутно е изненадно насилство, користени се минимални мерки за контролирање на жртвата, па дури се присутни и сексуални чинови по смртта на жртвата-pos mortum.

Со оглед на овие карактеристики се смета дека дезорганизираните сторители се со исподпросечна интелигенција, социјано неадекватни, по редослед на раѓање се меѓу најмладите деца, а во текот на сторувањето на чинот на делото обично се анксиозно расположени, како и тоа дека минимално користат алкохол, поради фактот дека сакаат да го доживеат делото како некој триумф или сатисфакција која ги исполнува.

Иако општо прифатени се овие две класификации на сторители, општо се сваќа дека поголемиот број на сторители се наоѓа измеѓу овие две класификации, а таквите сторители се нарекуваат “МЕШАНИ”.

---

¹³ Ann Burgess е психијатар која прва почнала да работи во FBI како стручен советник и е првата која во литературата ги вовела поимите организиран и дезорганизиран сторител.
Douglas, J. E., Ressler, R. K., Burgess, A. W. (1986): Criminal Profiling from Crime Scene Analysis, Behavioral Sciences & the Law, 4, 401-421

Како и другите методи на профилирања, така и оваа се состои од одреден број на чекори или фази во кои се собираат докази и информации за кривичното дело, врз кои се прави проценка за нивната важност и значење.

Прва фаза е ВЛЕЗ ВО ПРОФИЛОТ, која вклучува собирање и интеграција на сите матријали кои се однесуваат на кривичното дело и жртвата, но не е ограничена само на физички докази, полициски извештаи, фотографии и видео матријали од местото на настанот.

Втора фаза или МОДЕЛОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ вклучува интеграција на разноразни влезови во профилот во образец, кој може да помогне во одредување на типот и стилот на кривичното дело, намерата која се крие позади кривичното дело, проценка на ризик на постоење на жртви, проценка на ризик на сторители, ескалација на кривични дела, временски и месни услови.

Трета фаза е ПРОЦЕНКА НА КРИВИЧНО ДЕЛО, во која се пробува конструкција на редоследот на случувањата на делото, однесувањето на жртвата и однесувањето на сторителот. Врз основа на присобраните и веќе обработени докази и информации, се донесува одлука за степенот на организација или дезорганизација на кривичното дело, што значи дека во оваа фаза првенствено се работи на примена на типологија.

Четврта фаза вклучува ИЗРАБОТКА НА КРИМИНАЛИСТИЧКИОТ ПРОФИЛ и ни дава увид во прошлата на сторителот, неговите физички карактеристики, навики, верувања, вредности, како и предделиктно и постделиктно однесување.

Кога ќе ги помине овие фази профилот е составен и се доставува на истражните тимови кои работат на предистражната постапка, за да може да се интегрира во истрагата, со цел генерирање на осомничени сторители и проценка на оние кои веќе се сметаат дека одговараат. Доколку веќе е приведена осомничена особа како потенцијален сторител со истиот треба да се направи интервју, како би се утврдила важноста на целокупниот процес на профилирање.

Иако оваа метода денеска најчесто се користи, сепак има примано доста критики, меѓу кои фактот дека класификацијата на сторителите се врши само врз основа на местото на настанот, што во некои случаи истражителите може да ги однесе во сосема друг крив пат. Тоа може да се случи доколку сторителите или динамиката на доказите се менуваат, или пак физичките докази на кои што се темели проценката се нејасни.

Понатамошните критики се дека оваа метода се сведува едноставно на редукција на човековото однесување врз основа на неколку видливи параметри, кои потоа водат до карактеристика на непознат сторител. Како уште еден недостаток на оваа метода е дека, не се проценува важноста на индивидуалните карактеристики на поединечен тип на сторители, туку во примена на методата оставено е простор на секој профилер на

сопствена желба да утврди кои карактеристики се сметаат за важни, и истите се применуваат на специфичниот злочин.

2.2 ПСИХОЛОГИЈА НА ИСТРАГАТА

Психологија на истрагата¹⁴ како метода на профилирањето преставува спој на психологијата и криминалистиката. Таа е рамка за интеграција на различни аспекти од психологијата во сите подрачја на криминалистичките и цивилните истраги. Се занимава со сите облици на криминалитет кои се во доменот на работата на полицијата, од подметнување на пожари, кражби, убиства, силувања, па дури и тероризам. Оваа метода се протега дури и во оние подрачја на активности кои бараат истраги, но не се секогаш конвенционално во доменот на работата на полицијата, како што се затајување на данок, корупција или организиран криминал.

Основач на оваа метода е Давид Кантер (David Canter), британски психолог, кој што нагласува дека оваа метода има истржувачки карактер и пристап на однесувањето на сторителот. Методата има индуктивен пристап, па зависи од количината и квалитетот на собраните материјални и физички докази од местото на настанот.

Психологија на истрагата како метод има пет основни компоненти кои осигуруваат теоретска подлога и обично профилерите ја нарекуваат “ ПЕТ-ФАКТОРСКИ МОДЕЛ “.

Тие компоненти се :

- меѓучовечка поврзаност;
- важност на местото и времето;
- криминални карактеристики;
- криминална кариера;
- форензичка свесност.

Овие компоненти се всушност рефлексивна на сторителовото минато и сегашноста.

Меѓучовечката поврзаност се однесува на стилот на интеракција која луѓето ја интерпретираат кога се однесуваат со други луѓе. Картер цврсто верува дека, сторителот према жртвата/те се однесува на сличен начин како се однесува и према другите луѓе во неговото секојдневие и активности.

Важноста на местото и времето исто така рефлектира некои аспекти на особините на сторителот, ако се земе во предвид дека меѓучовечките процеси и активности, на

---

¹⁴ Investigative Psychology-www.fbi.analunit.com

големо зависат од времето и местото на кое се случуваат т.е местото и времето често се однапред специфично одбрани и со самото тоа на сторителот му осигуруваат смиреност и сигурност во своите планови и извршување на истите, односно сторување на кривичното дело. Со ова сугерираме дека сторителот во подрачјата кои добро ги познава ќе има чувство на поголема контрола и удобност.

Криминалните карактеристики им даваат на истражителите идеја за кој тип на казнено дело се соочуваат. На тој начин можат да утврдат природата на казненото дело и начинот на кое што тоа е сторено, па самото тоа до доведе до веќе познат сторител, или пак веќе познато дело со исти или премногу слични карактеристики.

Криминалната кариера претпоставува дека сторителот во текот на серии на сторени казнени дела, слично или исто ќе се однесува, па лесно ќе може да се одреди типот и класификацијата. Но се зема во предвид и постоењето на одреден простор и време за адаптација и промена. Таа адаптација и промена може да биде одраз на предходните искуства со сторени казнени дела, па може да доведе до рефлектирање и еволуција на М.О¹⁵.

Последна компонента е форензичката свесност на сторителот која може да покаже пораст, односно поголемо знаење во врска со истражните постапки и техники, поради неговите предходни кривични дела и искуство со казнено-правните постапки. Сторителите стануваат се посостигнати, па почнаа да користат техники, кои што ја отежнуваат работата на полициските службеници, како што е носењето маски, ракавици, уништување на докази, софистицирана опрема за обивање, и друго. Во овој метод најмногу треба да обрнеме внимание исто така на други пет карактеристики кои што за профилерите се многу погодни и потребни во изработката на профилот а се однесуваат на: криминалното минато, социјалните и фамилијарните карактеристики, личните карактеристики и видот на работа кој го обавуваат.

Како и секој метод така и овој добива и критики, па нормално е да се осврмене и на нив. Бидејќи и тука пристапот е индуктивен, најголемата критика е дека се осврнува на статистички постапки во одредувањето на карактеристиките на сторителот, од кои најзапазена е мултиваријантната аналитичка постапка "Smallest Space Analysis"¹⁶ ССА. ССА дава графички приказ на односот меѓу варијаблите. Специфично групирање на варијаблите може да индицира на оние групи на однесување кои се поврзани, а при тоа сугерираат на теми на однесување на сторителите, на казненото дело или пак на карактеристиките на сторителите. Но нормално како и со сите други статистички постапки може да се згреши при интерпретација на податоците или внесување на варијаблите.

---

¹⁵ М.О-modus operandi

¹⁶ Smallest Space Analysis е мултиваријантна анализа која во 1968 год ја развил Луис Гутман, а покасно е дигитализирана од Бломбаум во 1970 год.
Bloombaum, M(1970): Doing smallest space analysis. The Journal of Conflict Resolution, 14, 409-416

2.3 ДИЈАГНОСТИЧКА ЕВАЛУАЦИЈА

Историски гледано една од најраните достапни примери за профилирање е всушност дијагностичкото профилирање. Како што напоменавме на самиот почеток од трудот полициските службеници барале помош од психолози и психијатри за решавање на казнени дела и тоа со различни резултати, уште пред формирањето на Единиците за анализа на однесување при ФБИ.

Дијагностичката евалуација не претставува поединечна метода на профилирање или пристап, туку генерички опис на услуги кои ги нудат психолозите и психијатрите, а се ослонуваат на клинички проценки и профилирања на сторителите, кроз посебни тестови, техники и методи од медицината.¹⁷

Овие проценки се вршат кога се потребни, а посебно во тешки случаи кога истражителите бараат точен и брз одговор, за одредено лице. Некои од научниците дијагностичката евалуација ја препознаваат како криминалистички метод на профилирање, додека други пак дијагностичката евалуација помалце ја дефинираат како метод, затоа што не постои унифициран начин на работа и пристап.

Иако дијагностичката евалуација не е унифициран пристап со јасна теоретска рамка сепак голема улога игра во изработката на профилот, односно клиничката слика на сторителот.¹⁸ Стручните медицински лица, како што наведовме низ техники, тестови и постапки, доаѓаат до заклучок за менталното здравје на сторителот, но тука надоаѓаме до еден проблем. Форензичарите пак својот став го држат до доказите и за нив менталното здравје не игра голема улога, бидејќи тие се ослонуваат на фактот, на цврсти и видливи докази, а менталното здравје на сторителот е доказ без цврста основа. Па така голем дел од истражувачите не дозволуваат психолозите и психијатрите да го наметнуваат своето мислење при пристапот кон сторителот, поради неговата ментална природа, а истражителите пак бараат веродостоен доказ, и се осврнуваат на своите техники и тактики.

Поради овој судар, подоцна во делот за обуки ќе објасниме зашто сите кои што се дел од Единиците за посебно однесување мора да имаат широк дијапазон на знаења од различни области. Тоа е се со цел да можат да се сватат истражителите меѓу себе, а вооедно и сторителот, доколку станува за некој потежок случај со ментално растројство, пред се поради пристапот и начинот на работа со тој сторител. Од една страна да му се пружи соодветна стучна помош, а од друга страна на соодветен начин да биде третиран пред законот и отслужување на казната.

---

¹⁷ Psihijetrija, Posebne teme 2, Predrag Kalicanin I Ljubomir Eric, Medicinski fakultet, Beograd, 2000 god

¹⁸ Irena Slavicek, Otsek za kriminologija, Zagreb 2011 god

2.4 ГЕОГРАФСКО ПРОФИЛИРАЊЕ

Додека криминалистичкото профилирање пробува да дефинира одредени карактеристики на сторителот на основа на сторено кривично дело како: возраст,раса,интелегенција,потреба и др.Географското профилирање(во понатамошен текст геопрофилирање)¹⁹ се насочува на само еден аспект на кривичното дело.А тоа е можната локација на сторителот на кривично дело.

Географско профилирање се насочува на можно просторно однесување на сторителот внатре во контекстот на локации и просторни релации помеѓу разноврсни места на сторени кривични дела.

Истражувачот Rossmi географското профилирање го идентификува како состав за помош во донесување на одлука која се користи ако би се направиле проценки за веројатните географски региони,во која се наоѓа локацијата на работното место на сторителот или пак некоја друга локација,која исто така на сторителот му е многу добро позната.Накратко да опишеме некои од теоретските поставки за овој метод.

-Начело на најмал отпор²⁰ овде се претпоставува да,доколку на една особа му се дадат две алтернативи за некоја акција,таа ќе ја одбере онаа за која ќе треба да вложи малце труд или во случај дестинација,ќе биде одбрана онаа што е најблиску.

-Оддалечено пропаѓање²¹ ова се однесува на идејата да сторителот што подалеку патува од своето место на живеење толку е поголема веројатноста дека ќе се намали фреквенцијата на сторени кривични дела.Оддалечено пропаѓање е и географски израз за начело на најмал напор и настанува кога сторителот покажува преференции за поблиски места на злосторство.Rossmi исто така прв го воведува поимот на подрачје на удобност или така наречено "buffer zone" кое обично се наоѓа директно околу местото на живеење на сторителот.Во внатрешноста на тоа подрачје,жртвите или потенцијалните мети на сторителот/те се гледаат како помалце посакувани поради ризикот поврзан со сторување на казнено дело преблиску до местото на живеење.

-Кружна хипотеза во овој дел истражувачите Canter и Larkin(1993) Kocis и Irwin (1997) имаат предложено два модела на сторување на кривично дело врз основа на близина и поврзаност на сторителовиот дом и сторените казнени дела.

---

¹⁹ Rossmi 1997 год,го воведува како unficiran naslov,Rossmo,K.D(2000) Geographic Profiling.Boca Raton FL:CRC Press

²⁰ The Least Effort Principle-Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

²¹ Distance Decay - Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

а) РАЗБОЈНИК²² моделот го опишува сторителот кој напаѓа надвор од своето место на живеење, но неговиот дом се уште се наоѓа во внатрешниот круг на сторени кривични дела и е дефиниран со двете најодалечени локации на казнените дела.

б) ПАТНИК²³ моделот тука сторителот го напушта својот дом како би извршил кривично дело во друг географски регион, за покасно да го напушти тоа подрачје и да се врати повторно во подрачјето на својот дом.

Иако оваа теорија изгледа веројатна и атрактивна, постои низа прашања во врска со тој модел. Како прво низ истражувањата дојдено е до резултати дека 87% на сторители се идентификуваат како РАЗБОЈНИК. Одлуката дали е разбојник или патник кога не е позната локацијата, останува на профилирот да се ослонува на статистичките податоци и веројатност, па доаѓа до статус да биде прашање на среќа или погодок.

-Компјутерски програми за географско профилирање-овие програми се развиени од страна на Велика Британија и нејзините профилири под називот "Dagnet" а се со цел како би се олеснило пресметувањето на информациите на местото на настанот.

Програмот "Dagnet" е географски пакет за утврдување на приоритетни поднебја кој работи така да, ги користи локациите на сериите на казнени дела, утврдува поднебја околу тие локации кои содржат веројатна локација на домот на сторителот. Приоритетите се опишани во легенда со тоа што потоплите бои како црвена или жолта означуваат високи приоритети, а додека ладните бои како бела или сива сугерираат на ниски приоритети. На картата може да се појават и повеќе точки на едно место што значи присутност на повеќе дела за истражување, а истото може и да асоцира и на повеќе од еден сторител.

Истражувачите претпоставуваат дека сторителот/те во текот на сторување на серија кривични дела, не се селат од едно на друго место, па така може да се заклучи дека на едно место серијата на кривични дела е точно поврзана со одреден сторител. Но во некои случаи, претходно неповрзан прекршок или дело може да не биде препознаено како дело на истиот сторител толку долго додека не биде фатен. Исто така однесувањата кои покажуваат на ескалација која може да ја отежне потрагата по даден сторител, како на пример воајерите или лоповите на ситни предмети, може да останат неприметени.

Како и сите методи и оваа наидува на критики, меѓу кои се изразува веродостојноста на геопрофилирањето. Ова настанува поради фактот дека од само една манифестација а тоа е селекцијата на местото на настанот се пробува да се изведе заклучок во врска со

---

²² Marauder model- Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

²³ Commuter model- Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

целокупното однесување и емоционалниот контекст на сторителот, што во суштина е недоволно за да може да се изработи профилот.

Росмо повторно ја отвара картата дека целокупниот психолошки профил потребен е за квалитетна географска анализа, а не како некои геопрофилери да изработуваат самите профил и врз основа на тоа, да изработуваат подоцна геопрофил. Ова се критикува поради фактот дека геопрофилерите не се доволно обучени да ја препознаат психолошката страна на сторителот, па така доколку се појават два или повеќе сторители, не се во состојба да ги разликуваат. Затоа неопходноста и потребата од меѓусебна соработка е преку него потребна, се со цел, правилно и точно толкување на дадените податоци, информации и докази, како и извлечените црти на личноста на сторителот, предходно добиени врз основа на други методи.

2.5 АНАЛИЗА НА БИХЕВИЈОРАЛНИ ДОКАЗИ

Анализа на бихевијорални докази²⁴ е најнова метода од индивидуалните методи на профилирање. Неа ја развива Брент Трувеј (Brent Turvey) и се темели на форензичката наука и интерпретација на физичките докази и она што тие му значат на сторителот. Наместо ослонувањето на просечни типови на сторители, овие профилери спроведуваат детални анализи и преглед на местото на настанот, поврзани однесувања, па од сето тоа донесуваат заклучок кои се карактеристиките на сторителот докажани од однесувањето на местото на настанот.

Овде игра голема улога тоа што овие профилери ништо не оставаат на веројатност и можност значи не работат со претпоставки, туку работат само со она што им е познато, односно со физичките докази од самото место, ја утврдуваат вистинитоста на физичките докази и нивната поврзаност со стореното дело. Нормално како и другите методи со индуктивен пристап и оваа функционира на начинот да се надоградува со секој нареден чекор, врз основа на ново појавен доказ, но повторно ќе напоменеме дека ги земаат во предвид само физичките докази.

Чекорите²⁵ во овој метод се следните:

Првиот чекор во овој метод се нарекува ФОРЕНЗИЧКА АНАЛИЗА и се однесува на преглед, тестирање, интерпретација на физичките докази. Во овој дел сите физички докази кои се однесуваат на зададениот случај се прегледуваат, како би се проценила нивната важност и утврдила нивната севкупна природа на квалитет. По оваа обработка

---

²⁴ Behavioral Evidence Analysis-Petherick, W.A, Fergusson, C.E (2010) Criminal Profiling, Turvey, B.E Forensic Criminology (177-218). Burlington: Elsevier Academic Press

²⁵ Turvey, B.E (2008): A History of Criminal Profiling, Criminal Profiling: An Introduction to Behavioural Evidence Analysis (3rd.ed) (1-42). London: Academic Press

профилерот доаѓа до заклучок врз основа на кои докази треба да почне да го темели својот профил, односно неговата изработка, кои докази недостигаат, кои докази се можеби погрешно интерпретирани и каква вредност би имале истите во понатамошните анализи.

Уште еден аспект на форензичката анализа кој е важен и кој влијае на динамиката на докази е реконструкцијата на казненото дело. Реконструкцијата на казнено дело односно на местото на настанот е темел на оваа метода па така со дедуктивно заклучување, по пат на реконструкција на местото на настанот, профилерот ќе добие доста веродостојни информации кои ќе му овозможат да креира односно изработи најлогичен профил на непознатиот сторител и неговиот М.О.

Другиот чекор на Анализата на Бихевијорални докази е ВИКТИМОЛОГИЈАТА, ова се однесува кроз процесот на испитување на жртвата, сите аспекти од нејзиниот живот, вклучувајќи го нејзиниот стил на живеење, хоби, пријатели, непријатели и демографски карактеристики. Информациите добиени кроз виктимологијата и поучувањето можат да помогнат во утврдувањето на тоа дали постои и во кој размер е односот помеѓу жртвата и сторителот.

Во третиот чекор на оваа метода АНАЛИЗА НА КАЗНЕНИ ДЕЛА, профилерот ги утврдува чекорите како што се метода (М.О), пристапот и нападот, метода на контрола на сторителот, типот, локацијата, карактерот и редоследот на било какви сексуални чинови, користени матријали, тип на вербални активности и било какви мерки на внимание кои сторителот ги превзел пред, во тек и после сторувањето на делото.

Последниот чекор е изработка на вистински криминалистички профил и е наречен КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТОРИТЕЛОТ. Сите податоци и информации од предходните чекори се интегрирани и проценети врз основа на научна метода и дедуктивно размислување, како би се утврдило што физичките докази, виктимологијата, карактеристиките на местото на настанот заедно покажуваат за карактеристиките на сторителот.

Профилерите стриктно се противат во овој вид на профилирање да не се наведуваат карактеристиките како возраст, пол, раса и интелигенција затоа што тие се типични за индуктивните методи и се базираат на проценка, а не на цврсти физички докази.

Со ова го завршуваме делот за методите кои што се користат во профилирањето, и најбитно е да напоменеме дека сите методи се тесно поврзани меѓу себе. На кој начин? За да може да се изработи еден профил мора да се користат сите методи, со што самите се дополнуваат еден со друг меѓу себе и лицата кои што работат во овие Единици кои имаат тесна и нераскинлива врска во текот на изработката и потрагата по

сторителот. Затоа во последната глава ќе објасниме кој се може да работи како профилер, која е улогата на профилерите, нивното ниво на знаење, како и потребата од различни видови на стручни лица во овие Единици. Ова сето го потврдува фактот дека Единиците за посебно однесување веќе треба да стане неопходен дел на секое законодавство со оглед на тоа дека нивната работа и потребата од нив како стручни лица е преку неопходна.

Со се поголемиот пораст на криминал и на нерешени случаи посебно во нашите простори, а немањето на вакви Единици кои пред се, се потребни на Јавните Обвинителства во предистражните постапки и би требало да бидат во склоп на истите, е голем хендикеп за нашето законодавство, и сметам дека истите треба да се воведат, се со цел олеснување на работата и побрзо решавање на големиот дел на кривични дела.

Иако во научните кругови поделено е мислењето за овие Единици, сепак преовладува поголем дел на позитивен став, за работата и придонесот на истите. Еден дел се наклонети тие да бидат во состав на полициските служби, други во служба на Јавните Обвинителства. Со оглед дека ние воведовме во нашето законодавство Јавното Обвинителство да ја води предистражната и истражната кривична постапка, сметам дека тие треба да бидат дел од истото.

ГЛАВА 3

1. КРИМИНАЛИСТИЧКО ПРОФИЛИРАЊЕ НА СЕРИСКИ УБИВСТВА

Убивствата може да се поделат на самоубиство и убиство (убивање на други лица или групи на луѓе). Хомицидите може да се поделат на реактивни и инструментални (Woodworth и Porter 2002)²⁶. Реактивните убивства се случуваат одеднаш, поради импулс, перцепција на штета, недостаток на контрола или чувство на повреда достоинство. Спротивно на тоа, инструменталните убивства немаат примарна цел за убивање на одредена личност или група на луѓе, туку постигнување на друга цел (на пр. Стекнување материјална добивка, задоволување на потребата за доминација, парафилна тенденции на тип на некрофилија, или танатофилија ...).

Класификацијата на убивствата го следи бројот на жртви, настани и локации, како и периодот на неактивност, хибернација или "хибернација" на убиецот период (според Даглас и сор., 1986, Фокс и Левин 2012)²⁷.

Истражувањата покажуваат, дека периодот на неактивност на убиецот постои само со сериски убијци. Во иста категорија на сторители, неопходно е злосторствата (барем

---

²⁶ Woodworth, Michael i Stephen Porter. 2002. In cold blood: Characteristics of criminalhomicides as a function of psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology* 11(3): 436–445

²⁷ Fox, Jamesi Jack Levin. 2012. *Extreme killing: Understanding serial and mass murder* (2. izd.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.

три) да биле егзекутирани на три различни локации, а најмалку три лица биле убиени. Убиствата на човекот се разликуваат по тоа што критериумот поврзан со бројот на жртвите е поставен на 4+, додека бројот на локации и настани е ограничен на еден. Ако сторителот убива за краток временски период (на пр. неколку часа или денови) на повеќе локации, две или повеќе луѓе, ова е т.н. неконтролиран убиец (анг.spree1 killer). Во продолжение ќе се занимаваме со масовно, неконтролирано и сериско убиство, а посебно внимание ќе биде посветено на последната група убијци. Една студија која вклучува 100 масовни убијци ги доби следните резултати (Fessenden 2000)²⁸: половина од нив извршиле самоубиство или биле убиени, а повеќето имале желба да се убијат; често не се обидуваат да избегаат; обично носат полуавтоматско оружје добиено на законски начин; во принцип, давале некакво предупредување пред нападот; тие често имале воена служба зад нив. Некои од нив биле и студенти, тие обично не се расисти или членови на секта; тие се често невработени; неколку од нив биле женски; обично не пиеле алкохол или други психоактивни супстанции непосредно пред или за време на нападот; често имале психолошки проблеми, додека, во принцип, не биле охрабрани да вршат таква работа, како што се прикажани со насилна содржина на визуелните медиуми.

1.1. НЕКОНТРОЛИРАНИ УБИЈЦИ

Сторителите означени како неконтролирани убијци, всушност, немаат многу контрола над нивните постапки или злосторства. Со ова, меѓу другото, тие се разликуваат од сериски убијци. Тие се бегалци чија трага полицијата може, во повеќето случаи, лесно да ја следи. Постојат два аргументи за последното тврдење: бескрупулозноста и некомпатибилноста на неконтролираниот убиец (обично не ги крие трагите, но продолжува да го убива), како и краток временски период во кој тој убива (полесно е да се поврзат локациите и да се заклучи во кој правец сторителот се упатува). Според Шехтер (2003), понекогаш нема доволно јасни разлики помеѓу неконтролираните и масовните убијци, па постои термин кој ги обединува - див / бесен / лут убиец/убиец на дивеење.

1.2. МУЛТИЦИД-СЕРИСКИ УБИЈЦИ

---

²⁸ Fessenden, Ford. 2000. They threaten, seethe and unhinge, then kill in quantity. Достапно на <http://www.nytimes.com/2000/04/09/us/they-threaten-seethe-and-un-hinge-then-kill-in-quantity.html?pagewanted=all>.

Кормиер со неговите соработници (1972)²⁹, го вади терминот мултицид, за да го означи она што сега го подразбираме како сериски убиства-убијци. Во медиумите, концептите на масовни, неконтролирани и сериски убијци често се мешаат, на таков начин што првите две групи убијци обично се ставаат во категоријата сериски убиства, бидејќи на овој начин вестите звучат посериозно, поинтересна, жестоко и мистериозно. Оттука, појавата на митови за сериски убијци во свеста е несоодветна и недоволна информирана општа популација.

Хики (2013)³⁰ наведува 12 митови за сериски убиства и факти кои ги побиваат:

1. Сериски убијци се, речиси без исклучок, белците (по знаење на авторите, околу 20% се црнци).
2. Сите сериски убијци страдаат од еден вид на "лудило" (само околу 2-4% од таква позиција како сторители може да се стави во категоријата на лудило - "лудило" во правна смисла на зборот).
3. Сите сериски убијци се мажи (овој автор ги наведува информациите дека меѓу нив само 17% се жените).
4. Овој профил на сторителот убива десетици луѓе (всушност, повеќето убиле помалку од 10 луѓе).
5. Сите убиваат од сексуална страст (факт е дека одреден број од нив сторителите немаат ваква мотивација).
6. Сите нивни жртви се прободени, претепани, задавени и / или мачени до самата смрт (всушност, некои жртви се отруени или пукани, односно не се мачени).
7. Сите сериски убијци се многу интелегентни (всушност, повеќето од нив не се на просечна интелигенција).
8. Сите сериски убијци убиваат сами (всушност, една четвртина од овие сторители имаат барем еден соработник).
9. За сите сторители на овој профил се карактеризира со висока мобилност, особено во големите земји како што се САД (реалноста е поинаква поголемиот дел сериски убијци не се движат дури и не патуваат, остануваат во рамките на својата локална област).
10. Повеќето сериски убијци сакаат да бидат фатени (со менување на идентитетот и репресивни траги, еден дел од овие сторители се стремат никогаш да не се фатени).
11. Огромното мнозинство на сериски убијци не може да престане да убива (всушност, одреден број од овие сторители можат да направат долги паузи помеѓу убиствата, кои понекогаш и со децении; други сосема престануваат да убиваат, откажувајќи се од овие активности се во корист на некое друго општествено неприфатливо однесување).

---

²⁹ Cormier, Bruno, Colin Angliker, Raymond Boyer, Miriam Kennedy i G. Mersereau. 1972. The psychodynamics of homicide committed in a semispecific relationship. Canadian Journal of Criminology and Corrections 14: 335–344.

³⁰ Hickey, Eric. 2013. Serial murderers and their victims (6. izd.). Belmont, CA: Wadsworth

12. Сериските убиства се директен резултат на сексуална злоупотреба врз нив во детството (всушност, детството на поголемите дел сериски убијци било обележано со напуштање од страна на значајни драги луѓе, првенствено родители).

Cormier и соработниците (1972) се првите кои нудат релативно јасна и вообичаена рамка за карактеризација на сериските убиства. Според овие автори, сериските убиствата може да се одредат со повикување на следното, според нивната структура шестдимензионален опис-рамка: мотивација на сторителот (на пример, доминација, контрола и моќ над жртвите, насилни фантазии, нејасни, само на сторителите јасни и разбирливи мотиви ...), тип на жртва (ранлив, беспомошен, има симболичка вредност за сторителот), врска со жртвата (без врска, сексуален однос), временски период (месеци, години ...), психолошката состојба на сторителот (социопатија, психопатија, садизам, "зависност" од убиство - компулсивно однесување) и половина од жртвата (само жени, само мажи, жени и мажи, деца ...) .

Норис (1988)³¹ идентификувал седум психолошки фази (состојби) преку кои поминува серискиот убиец.

Прва е аура фаза, која вклучува пролог на убиството фантазија, како една форма на повлекување од областа на реалноста. Некои од идните сериски убијци се обидуваат да ги поттиснат таквите фантазии, користејќи алкохол и / или други супстанции кои ја менуваат состојбата на свеста. Оваа фаза беше именувана според едно од состојбите на променета на свест, слично на транс, и тоа е проследено со илузии, понекогаш халуцинации и искривена (дисторзирана) перцепција, простор и време. Оваа состојба се нарекува "аура", и обично му претходи на епилептикотнапад или напади на мигрена. Состојбата на свеста за сериски убијци во првата фаза низ која поминува, е најслична на аурата.

Втора е фаза на "ловење", односно на мамување на жртвата. Примери за манипулативни стратегии со кои сериски убијци кои се користат во оваа фаза се: заведувањето, бараат помош околу изведување работи (на пример, бидејќи убиецот носи патерици, гипс или слично, и бара од минувачите да му помогнат .) нудејќи превоз и слично.

Трета фаза на "вуациска фаза" или заведување, која делумно се преклопува со втората фаза. Во основа, тука иден сериски убиец добива љубов и доверба на лице кое подоцна ќе стане жртва.

Четврта фаза е фаќањето, односно заробувањето на жртвата. Така идниот убиец може да ја заврзе својата жртва, да ја заклучи во соба, да ја затетерави со одреден хемиски агент ...

Петта фаза е процес на убивање на жртвата.

А шеста фаза е назначена како фаза / фаза на тотем или трофеј фаза

---

³¹ Norris, Joel. 1989. Serial Killers. New York: Anchor Books/Doubleday

Со други зборови, фазата на тотем претставува навика на одредени сериски убијци тие заземаат одреден дел од телото на жртвата или нешто што жртвата има: внатрешен орган, дел од кожата, коса влакно, нараквица, обетки, очила, лична карта, банка картичка ... Може да го слика мртвото тело на својата жртва и да ги чува нејзините фотографии или снимање на целиот процес на убивање, така што подоцна тој можеше да му се восхитува на сопственото "Умеење" или "дело". Последната фаза е фаза на депресија. По некое време од последното убиство, серискиот убиец станува вознемирен и / или депресивен, чувствувајќи дека убиството и профилот на жртвата не ја пополниле емоционалната празнина во него/ неа. Всушност, неговите фантазии биле делумно исполнети, а убиството што го извршил не го задоволил целосно, не давајќи му трајно задоволство, релаксација или чувство на моќ. Оваа фаза е веројатно проследено со некоја форма на првата фаза, бидејќи потоа се случува репресијата на жртвата (втората фаза) на жртвата и продолжувањето на убиството.

Значи, тоа е цикличен процес што може да биде прекинато од фактот дека овој профил на сторителот е фатен, убиен, повикан покорен, извршил самоубиство или во ретки случаи престанува да убива или компензира со некоја друга асоцијална активност.

Според класификацијата што ја нуди ФБИ, сериските убијци можат да се поделат на организирани (асоцијални) и неорганизирани (деасоцијални).³²

Првата група е обично добро функционира во општеството, дејствувајќи на вообичаен и прилично "нормален" начин (најчесто). Сепак, нивните дела се планирани против општеството, оттука и името на анти-социјалниот (организиран) сериски убиец. Спротивно на тоа, тие се асоцијативни, како по правило, сериските убијци не биле општествено адаптирани, но биле повлечени, главно водејќи едноставен живот. Нивните убиства не се толку прецизни, детални и внимателно планирани или имплементирани во работата, од каде доаѓа второто име за оваа категорија (неорганизирани).

Висока форензичка свесност подразбира завиден степен на знаење и информации за форензички техники за откривање на траги и докази, со цел да се олесни идентификацијата на сторителот. Со други зборови, организираниите сериски убијци се карактеризираат со претпазливост и педантност во своите кривични дела, со цел да не оставаат отпечатоци од прсти, крв, парче облека, коса, плунка, сперма и слично.

За разлика од нив, неорганизираните сериски убијци се претежно погрешни, слични и невнимателни (т.е. не придаваат значење на деталите што би во рацете на обвинителските власти, би можеле да ги компромитираат).

---

³² Godwin, Grover. 2000. Hunting serial predators: A multivariate classification approach to profiling violent behavior. Boca Raton, FL: CRC Press LLC

Годвин (2002)³³ вели дека постои и мешан тип на сериски убиец (оттука, чии убиства имаат карактеристики и организација и дезорганизација), сепак, истиот автор забележува како за овој тип на сериски убијци ретко се дискутира во литературата. Вилсон и соработниците(1997)³⁴ одат чекор подалеку, тврдејќи дека скоро сите сериски убијци имаат карактеристики на организирани и неорганизираните сторители, и дека овие карактеристики може да се променуваат од убиство до убиство.

За разлика од претходно опишаната дихотомна класификација, Холмс и Де Баргер (1988)³⁵ предлагаат класификација на сериски убијци според видот на доминантна мотивација што ги води.

Според овој систем, е група од шест сериски убијци: визионери; мисионери; сторителите на овој профил кои убиваат за да добијат финансиски средства; сериски убијци предизвикани од сексуална страст; сериски убијци мотивирани од забава (уживање) и оние чија примарна мотивација за убивање е чувството на моќ /контрола. Визионерите се карактеризираат со губење контакт со реалноста, во форма на фантазии или халуцинации за да бидат убиени во името на Бог или ѓаволот. Мисионерите се разликуваат од визионерите во тоа што обично не страдаат од некоја психоза, но ги водат цврсто верувања насочени против одредена група на луѓе. На пример, тие можат да убијат имигранти, питачи, проститутки, лица од друга раса, хомосексуалци и слично. На овој начин, тие чувствуваат дека ќе го исчистат општеството од "болест", "изгни", "отстапување" или "патологија" или "корупција" што "неизбежно провоцира" од сиромашните, лицата од друга националност или сексуална ориентација итн.

Холмс и Холмс (1998)³⁶ велат дека по визионерските убиства, сторителот си заминува оставајќи го своето оружје заедно со жртвата, и нејзината расфрлена облека и други работи што ги поседува.

Истите автори забележуваат дека, по мисионерските убиства, оружјето е отстрането, а во повеќето случаи грлата на жртвите се пререзани со остар предмет-нож.

Сериските убиства поради потребата да се здобијат со материјална добивка и да се обезбеди удобен животен стил ("на висока нога"), главно се темелат на труење. Тие се вообичаени кај женските сериски публикации-убијци.

Сериските убијци кои ги води сексуалната желба често го унакажуваат, искасапуваат телото на жртвата па ќе го сокријат. Овој тип на убиства проследено е со повеќе вагинални нарушувања, пенетрации и рачно давење на жртвата.

---

³³ Godwin, Grover. 2002. Reliability, validity, and utility of criminal profiling typologies. *Journal of Police and Criminal Psychology* 17(1): 1–18

³⁴ Wilson, Paul, Robyn Lincoln i Richard Kocsis. 1997. Validity, utility and ethics of profiling for serial violent and sexual offences. *Psychiatry, Psychology and Law* 4: 1–11.

³⁵ Holmes, Ronald i James De Burger. 1988. *Serial murder*. Newbury Park, CA: Sage

³⁶ Holmes, Ronald i Stephen Holmes. 1998. *Serial murder* (2. izd.). Thousand Oaks, CA: Sage

Сличен случај е и убиствата што ги води убиството со незапирлива потреба за задоволство и забава или аспирација на моќ / контрола.

Во последните два случаи, особено е присутна тортура, сечење по кожата на телото, гаснење на цигари по телото на жртвата, или горење на телото на жртвата итн.

Едно од најголемите масовни убиства во САД се случи на 16 април 2007 година, на Институтот за политехника во Вирџинија. Еден студент од азиско потекло усмртил 32 лица и повредил 17 лица за време на два часа од агонија, на две различни места во кампусот на универзитетот³⁷ Потоа извршил самоубиство. Во спротивно, се знае дека на претходно споменатиот сторител му е дијагностицирано анксиозно растројство, за што добивал одредена терапија и посебна помош при школувањето.

Потоа е исто така познат масакрот на Хурако, кој се одржал на улиците на едно село во Шпанија на 26-ти август 1990³⁸ Сторителите биле браќа, кои убиле со пушка девет и повредиле повеќе од шестмина минувачи. На крајот тие биле фатени на аеродромот, од каде што планирале да полетаат и на тој начин да избегаат од полицијата.

Типичен неконтролиран атентат се случил во Англија на 2 јуни 2010 година. Убиецот бил осамен гангстер кој го направил своето дело на следниов начин: на прво место кај што стигнал лежејќи, го убил неговиот брат близнак, а потоа заминал во куќата на семејниот адвокат кого го убил, се упатил на трето место каде што застрелал двајца таксисти и во меѓувреме пукал во локалното население³⁹.

Ова е неконтролирано убиство (т.е. убиства), бидејќи сторителот посетил неколку различни места, тој немал период на одмор, туку продолжувал понатаму, а вкупниот број на жртви е значително повисок од покажаната бројка.

Еден од примерите каде што серискиот убиец бил еден човек, кој не бил белец и кој убивал жени е врзан за Индиана, Американската федерална држава. Овој сторител бил фатен во 2014 година, а му се препишуваат седум убиства, кои тој ги извршил откако бил ослободен од затворот, каде што одлежал казна поради тоа што бил осуден за физичка и ментална болест, педофилија-сексуалното насилство врз девојчињата⁴⁰ Всушност, тој излегол од затвор како сексуален престапник со низок степен за рецидив (т.е. враќање на старите злосторства). Значи овој случај се однесува на премин на сторителот на тешки кривични дела, за што сексуална желба е примарна мотивација.

Пример за сериски убиства извршени од повеќе личности е случајот што се случи во Русија. Поранешниот педагог на 40 годишна возраст, и нејзината сопруга околу 30-тина

---

³⁷ <https://www.libertaddigital.com/opinion/fin-de-semana/la-matanza-de-puerto-hurra->

³⁸ <http://www.bbc.com/news/10259982>

³⁹ <http://edition.cnn.com/2014/10/22/us/indiana-serial-killer-suspect/index.html>

⁴⁰ <http://www.bbc.com/news>

години и нивните две ќерки (една од претходниот брак, а другата малолетничка) убиле најмалку 30 лица во период од шест години⁴¹ Всушност, главниот сторител била воспитувачката која за себе кажувала дека е родена за убивање, а целото семејство опишува серија убиства и грабежи како заедничка активност, во пресрет на секојдневните патувања на работа. Семејството често патувало и привремено застанувало за да ја "изврши работата". Врз основа на истраги и истраги (2013год), се покажа дека главната мотивација зад овие убиства била стекнувајње големо количество оружје и пари. Овие сторители припаѓаат на категоријата организирани убијци, бидејќи ги посматрале и ги следеле своите жртви, знаејќи дека имаат многу оружје и / или пари.

Во согласност со фреквенциите и процентите пресметани врз основа на базата на податоци за сериски убијци, кој е во сопственост на Универзитетот Редфорд (содржи податоци 4968 сериски убијци и 11680 од нивните жртви), повеќето сериски убијци биле снимени во САД од средината на седумдесеттите до 2000 година (Aamodt 2015). Понатаму, од 1950 година, процентот на бели мажи во вкупниот број на сериски убијци постојано опаѓа, и од 1990 година, црните се доминантни. На пример од 260 сериски убијци, беше откриено дека просечниот коефициент на интелигенција е $M = 94,8$, а средниот IQ е $Mdn = 86,0$.

Односот е повисок за оние со супериорна интелигенција. Најниски измерени IQ во овој примерок бил 54, а највисок 186. Нешто повеќе беше организирано, во врска со неорганизиран сериски убијци, додека мал број (останатите) испитувачот може да ги класифицира како мешан тип на сериски убиец. Постојат повеќе од нив сериски убијци кои не силувале жртва пред нивната смрт и значително поголем број оние кои немале целосна врска со жртвата по нејзината смрт. Помеѓу 22 и 23% сериските убијци имаа искуство во армијата. Кога се контролира влијанието на големината на населението во секоја држава, најверојатно сериски убијци биле од САД, а потоа од Австралија, Канада, Англија, Шкотска и Јужна Африка. Забележано е и занемарлив удел на сериски убијци во популацијата на следните земји: Кина, Индија и Бразил. Жртви се главно бели жени, со просечна возраст од околу 30 години. Повеќето од жртвите биле застрелани, потоа оние кои биле удавени, прободени, тепани и отруени (сите според Амодт 2015).

---

⁴¹ <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2423451/Russian-serial-killer-family-murdered-30-people-including-women-children.html>

1.3. ЖЕНИТЕ КАКО СЕРИСКИ УБИЦИ

Прототипот на серискиот убиец во очите на јавноста подразбира интелигентен маж, на помлада возраст, која се карактеризира со физичка сила, издржливост, трпеливост и пресметка. Сепак, како што веќе беше речено, меѓу сериски убијци има и жени. Последните две децении, социо-културните норми, веќе станаа малку повеќе испарливи и лабави, во корист на жените. Во многу западни земјите ги имаат истите права како и мажите, и тие се повеќе се ангажираат во работните места, кои до неодамна, тие биле резервирани исклучиво за мажи. Овде клучната улога ја одиграа индустриската револуција, а транзицијата кон постмодерното општество обезбеди основа за понатамошна реинтерпретација на родовите улоги. Тие претходно биле сметани за жени помалку интелигентни и способни од мажите (оттука и името "послаба половина"), и така не добиваа доволно можности да се испробаат во војската и полицијата и државната служба (Perri и Lichtenwald 2010)⁴². Слично на тоа, се сметаше дека сите психопати и социопати се машки и дека злосторствата се речиси секогаш сторени од мажи.

Треба да се забележи тука, во исто време како што е нагласено негативната страна на стереотипот за улогата на жените, имаше и позитивно стереотипизирање од аспект на криминалот.

Денес, голем број жени активно учествуваат во воените активности, а незаменлив број жени се вработени од страна на полицијата и судските власти. Исто така, една студија спроведена од Гран (2000) во Шведска на примерок од 72 осудени лица покажа дека 31% од осудените мажи ги исполнуваат критериумите за психопатија, додека 11% од осудените жени се во иста ситуација. На поголем примерок од жени кои го сториле тоа некои кривични дела и беа осудени (N = 528), Витале и соработници (2002) го открија тоа.

Процентот на оние со психопатија е 9%. Истите автори предупредуваат дека овој процент ќе биде би можел да го потцени вистинскиот удел на жените со психопатија кај населението на осудените жени.

Можна причина е дека психолошките инструменти (скала и инвентар) за мерење на степенот на психопатија се прилагодени на мажите, но не и на жените. Затоа, иако стапката на психопатија меѓу жените е пониска од онаа на мажите (во примероците на сторителите кривични дела), психопатија е присутна во овој профил на жени.

Скот (2008)⁴³ обезбеди статистика за сериски убиства извршени од страна на жените во САД, во периодот од 1790-1999 година. По фреквенција и во однос на вкупното население на оваа земја, сериски убиства извршени од страна на жените биле најчести

---

⁴² Perri, Frank i Terrance Lichtenwald. 2010. The last frontier: Myths & the female psychopathic killer. The Forensic Examiner 19(2): 50–67.

⁴³ Scott, Hannah. 2008. „The ‘gentler sex’: Patterns in female serial murder. U Serial murder and the psychology of violent crimes, ur. Richard N. Kocsis, 179–196. Totowa, NJ: Humana Press.

во периодот од 1910 до 1929 година. Скот (2008) зеде размислувања и податоци од уште подолг временски период (од 1600 до 2003 година), собрани во различни делови на светот.

Резултатите се како што следува: најчесто користен метод за убивање од страна на жените е труење, потоа давење, и употреба на огнено оружје; најчестите жртви на убиство се во семејството (и за семејството) се мажи, љубовници и други жени. Најчестите жртви не поврзани со семејството се пациенти и стари лица на кои овие жени се грижат и негуваат; повеќе од 80% од жените немаат историја на претходни апсења; повеќе од три четвртини од жените убивале и мажи и жени, а повеќето сериски убиства од жени се случиле во САД. Инаку, според податоците што им се достапни на Амодт и др(2015)⁴⁴, учеството на жените меѓу сериски убијци во САД, помеѓу 1900 и 2010 година, изнесува 8,9%. Во останатите 11,8% сериски убијци се жени (Амодт 2015).

Значи, фреквенцијата на жени меѓу сериските убијци е помала, а исто така и начинот на работа. Тоа се разликува во однос на мажите (кои се повеќе се користат од оружје, и прободување и давење на жртвата).

1.4. ТЕРОРИСТИ-МАСОВНИ ИЛИ НЕКОНТРОЛИРАНИ УБИЦИ

Посебна група на сторители, која има карактеристики на масовни и неконтролирани убијци, е група на терористи. Подготовката за терористички напад повеќе се однесува на изборот на соодветен локален профил (јавниот простор низ кој поминува или на кој голем број луѓе се задржуваат). Самата подготовка е слична во сложеноста на планирањето на сериски убиства.

Неколку димензии на тероризмот (Victoroff 2005)⁴⁵: бројот на сторители (еден или група на терористи), спонзорство / склучување на договори (нарачателот се утврдува од страна на организацијата која работи на поширока област, односно, на меѓународно ниво, во границите на една држава или локално, но терористички чинисто така може да биде резултат на индивидуално финансирање).

Став кон власта (анти-држава, сепаратистички акт, против Владата или терористички акт во корист на владата / состојба); област (внатрешна територија или транснационална територија); религиозна / духовна мотивација (верска или секуларна

---

⁴⁴ Aamodt, Mike. 2015. Serial killer statistics <http://maamodt.asp.radford.edu/Serial%20Killer%20Information%20Center/Serial%20Killer%20Statistics.pdf>.

⁴⁵ Victoroff, Jeff. 2005. The mind of the terrorist: A review and critique of psychological approaches. *Journal of Conflict Resolution* 49(1): 3–42.

тип); воен статус (граѓански, воени или паравоени); политички идеологии (десница / фашизам, левица / социјализам или анархизам); финансиска мотивација (материјална добивка наспроти чист идеализам); желба за смрт (не-самоубиство спротивно на самоубиствениот терористички акт); цел (на пример, државен имот, маси луѓе или физичко лице), методологија (фрлање бомби, киднапирање / земање на заложници, убиство, силување, масовно труење, cyberterrorism, биотероризам ...) и улогата на хиерархијата (спонзор, лидер, член на хиерархијата на средно ниво или следбеник).

Во психолошка смисла, може да биде личноста мотивацијата и однесувањето на терористите може да се претстават во хипотетички простор кој се состои од следниве шест димензии (Виктороф2005): тест на реалноста (психотичен наспроти непсихотичен ментален поток); темперамент (типичен или нетипичен за одредена култура, потрага по возбуда, потрага по идентитет, подложност на влијанието на харизматичен лидер, одмазливост, чувствителност на понижување, депресија, раздразливост, анксиозност ...); дружељубивост (антисоцијален наспроти просоцијално однесување и размислување); когнитивен стил (типичен или атипичен за одредена култура, ниска или висока когнитивна комплексност, недостаток на толеранција, за несигурност); ментален капацитет (нарушување на контролата на импулси, проблеми со извршни ментални функции), доминација (следбеник или лидер / лидер).

Најголемиот дел од терористите се мажи, а жените обично служат како дополнителна поддршка и помош во организирањето терористички дејства (Хадсон 1999)⁴⁶. Тие најмногу се загрижени за сместувањето на терористите и нивните поддржувачи, обезбедувајќи им медицинска нега, помош, готви, мие и одржува чистотата на просторот каде што терористите престојуваат.

Тероризмот обично се објаснува (Борум 2004)⁴⁷: теоријата на инстинктите (во овој случај теоријата, терористичкиот чин се смета за резултат на обратен инстинкт на смртта, насочен од себе на други), модел на фрустрација-агресија (прекумерна фрустрација бара вентил преку кој ќе се манифестира, што резултира во агресивно, насилно однесување), когнитивни теории (тип на когнитивниот дефицит на хиперсензитивност на навидум непријателски еколошки стимули, особено оние од меѓучовечка природа, како и неспособност да се спротивстави на ненасилната резолуција проблеми и конфликти), теоријата на социјалното учење (однесувањето кое е наградено или значително се повторува, а оној што е казнет полека се напушта) и биолошки фактори (ниско ниво на серотонин, ниска општа физиолошка активност на организмот, дефицит во функционирањето на фронталниот лобус на мозокот задолжен за ектокутан, функции како планирање, организација, контрола, иницирање и извршување наменски активности).

---

⁴⁶ Hudson, Rex. 1999. The sociology and psychology of terrorism: Who becomes a terrorist and why? Washington, D.C.: Library of Congress.

⁴⁷ Borum, Randy. 2004. Psychology of terrorism. Tampa, FL: University of South Florida

Анкетата спроведена од Милер⁴⁸ со нејзините соработници (2011) е изработена врз основа на 142 терористички групи кои работат во САД. Резултатите се како што следува: повеќе од половина од овие групи постојат (или постоеле) една година или помалку; 86% од нив имаат свои бази во САД, а само 14% се со меѓународен карактер; повеќето од нив се во Калифорнија и во Њујорк; обично до 100 членови (до 70% случаи); нивната доминантна идеологија е најчесто етнонационализам / сепаратизам, проследена со индивидуални идеологии (тип на екстремно застапување на контраразузнавањето политиката и правата на животните), и екстремите на левичарските екстреми.

Каде што се најмалку ставовите на екстремната десница и верската идеологија; и во терористички акти кои се карактеризираат со верски убедувања, повеќето се оние кои се повикани до христијанството, потоа до јудаизмот, до исламот. Во истото истражување беше констатирано дека целите на терористичката група беа претежно политички, а потоа социјални и економски, и најраните религиозни. Пример за терористички чин е бомбардирањето што се случи на 19 јуни 1985 година. на аеродромот во Франкфурт. Три лица загинаа, а 42,7 биле ранети. Се зборува за еден од најпрометните аеродроми во Европа кој се соочуваат со првите од ваков вид настани. Подоцна, истиот ден, анонимна најава за бомбата била испратена до вработените во аеродромот во Минхен. Излегува дека најавата е лажна, кој се вклопува во основната форма на домино-ефектот карактеристичен за овие вести: друго лице се презема за да изврши терористички напад или да се фалсификува извештаи и закани, или истата организација користи општ метеж и страв за да го направи тоа подготви и изврши уште еден терористички чин. Тоа е исто така и првата бомба да биде мамка за безбедносни органи, медицински персонал, новинари и слично, и да терористите сметаат на влијанието на друга бомба, која е темпирана да биде активирана некое време по првата. Како резултат на тоа, е да се земат уште повеќе жртви.

2. КРИМИНАЛИСТИЧКО И ПСИХОЛОШКО ПРОФИЛИРАЊЕ НА СЕРИСКИ УБИЦИ

---

⁴⁸ Miller, Erin, Kathleen Smarick i Joseph Simone, Jr. 2011. Profiles of perpetrators of terrorism in the United States (PPTUS): Data collection and descriptive analysis (Interim report to Human factors/behavioral sciences division, science and technology directorate, U.S. Department of Homeland Security). College Park MD: START

Според моделот развиен од страна на ФБИ (Douglas et al., 1986; Ressler et al., 1988)⁴⁹, Криминалистичкото (вклучувајќи го и психолошкото) профилирање на сериски убијци се состои од шест фази: фаза на собирање и организирање на влезните податоци, фаза на донесување одлуки на најдобро користените модели за време на процесот на профилирање, фаза на оценување на криминалот, фаза која се однесува на криминалниот профил, и фаза на истрага.

А малку пософистициран превод на шест фази на криминалистичко профилирање понудени од Рашиќ⁵⁰ и неговите соработници (2012): податоци за внесување профили, носители на одлуки, проценки на криминал, профил на сторители, истрага (кривична истрага) и апсење.

Прва фаза вклучува разгледување на: физички докази, позиција во која е пронајдено телото, употребено оружје, виктимологија (навики, семејна структура, пол, возраст и окупација на жртвата и местото каде што последен пат се видел жив/а), резултатите од обдукциите (времето поминато од моментот на смртта, причина за смрт, сексуална и физичка повреда), содржината на прелиминарниот полициски извештај (кој пријавил или сведокот на кривичното дело и кога, во каков крај е извршено кривичното дело ,каква социоекономската класа живее во тој дел од градот и која е стапката на криминал во таа област), како и фотографии од местото на злосторството (Douglas и др. 1986).

Оваа листа може да вклучува податоци за психосексуалните тенденции на жртвата, неговото претходно (можеби) криминално однесување и активностите на последната жртва (Рашиќ и соработници, 2012)

Во втора фаза, злосторствата се обидуваат да се класифицираат, т.е. дали е навистина веќе е можно да се работи за сериски убиства, степенот до кој ризикот е поврзан за жртвата и за сторителот, дали постои опасност од ескалација на насилството, како и каква локација, како и денот што го избира сторителот. Ризикот поврзан со жртвите може да биде висок, умерен или низок, со оглед на вообичаените навики, физичкиот изглед, возраста и место на живеење на жртвата (Douglas et al., 1986).

Ако сторителот избира девојки кои посетуваат приватни средни училишта, живеат надвор од родителскиот дом и тамо имаат многу вон наставни активности, девојките од овој профил на местото каде што серискиот убиец работи се со висок ризик да бидат нападнати.

---

⁴⁹ Douglas, John, Robert Ressler, Ann Burgess Carol Hartman. 1986. Criminal profiling from crime scene analysis. Behavioral Sciences and the Law 4: 401–421

⁵⁰ Rašić, Helena, Dražen Kovačević i Tija Žarković Palijan. 2012. Profiliranje počinitelja ubojstava. Policijska sigurnost 21(2): 277–292.

Од друга страна странци, мажи и девојки кои живеат со своите родители и посетуваат државните средните училишта следат низок ризик. Ризикот врзан за сторителот се однесува на веројатноста за негово апсење на одредено место и во одредено време. Степенот исто така може да биде висок, умерен или низок. Всушност, серискиот убиец е изложен на одреден степен, односно од гледиштето на другите луѓе. Ако работи во текот на ноќта, и тоа на места кои се ненаселени мрачни и поради неизлагање на популација, ризикот е, на многу ниско ниво. Меѓутоа, ако тој ги убива во текот на денот, на места како што се јавните површини, ризикот се зголемува. Како што беше кажано, ескалацијата на насилното однесување исто така е значително оценета. Некои сериски убијци можат да започнат со физички напад на одредено лице, да продолжат со силување на друго лице и "да напреднат" во извршено убиства во следните случаи.

Факторите на локацијата се важни, меѓу другото, поради географскиот профил на сериски убиства. Со овој вид на профилирање, можете да стигнете до местото каде што се сторителот живее, работи или го поминува поголемиот дел од своето време, сето тоа се базира на просторната дистрибуција на местото на злосторството, растојанието меѓу нив и знаењето дека некои сторители се загрижени за т.н. тампон зони околу местото каде што живеат тие не убиваат (Левине 2005, Росмо 2000)⁵¹.

Временскиот фактор е важен податок кој се користи за поставување на хипотезата дали серискиот убиец е на работното место релација, без разлика дали е повлечена и осамена, отворена или изложена, без разлика дали е некаде во близина на местото на злосторството (во слично време) платиле патарина, гориво, купиле храна или цигари, отишле на банкомат, купиле автобуски билет и слично. Во оваа фаза постои релативно добро заснован прелиминарен профил на серискиот убиец. Во третата фаза, профилот е потврден, врз основа на дополнително разгледување на динамиката убиства и појава на местото на злосторството.

Посебно внимание се посветува на мотивацијата на почетниците и одредувањето на типот на серискиот убиец на кој му припаѓа.

Во следната фаза, профилот е ревидиран во поглед на нови наоди и докази, и вклучува добро засновани претпоставки за поспецифични, поблиски карактеристики на сторителот: специфични навика, верувања, вредности, физички изглед, тип, употребени возила (доколку ги има), итн.

Во последната фаза, идентификација, следење и евентуално појавување апсење на сериски убиец.

---

⁵¹Levine, Ned. 2005. The evaluation of Geographic Profiling Software: Response to Kim Rossmo's critique of the NIJ methodology на <http://www.nedlevine.com/>

Во некои случаи, тој признава дека извршил дела за што се обвинува. Во други случаи, убиецот може да побегне од органите на обвинителството. Исто така се случува профилирањето да не успее, ако заклучоците се направени однапред и ако профилот не е редовно ревидиран.

Во последната, шеста фаза, детално интервју со сторителот се води со цел да се направи потврда за валидноста на кривичниот (и психолошкиот) профил на серискиот убиец. Доколку профилот има висока предиктивна моќ, може да се користи како помош во анализата на идните случаи, со слични карактеристики.

Се разбира, оваа фаза се случува ако сторителот е уапсен. Ако тој не е уапсен криминалното профилирање е сè уште ограничено на претходните фази.

Според мислењето на Вудворт и Портер (1999)⁵², во текот на криминалното профилирање, треба да се води како дедуктивен (рационален) така и со индуктивен (емпириски) пристап.

Првиот пристап започнува од собраниот материјал и докази од место на злосторство, кое е објективно и критички разгледувано, со цел да се утврди начинот на кој сторителот го убива и неговиот карактеристичен "потпис"(на пример, Turvey 1998).

Вториот пристап започнува од претходно собраните статистички податоци поврзани со сериски убијци и сторителот кој во моментот е во центарот на вниманието се заклучува врз основа на профилите на типичниот сторител на видот на кривичното дело. Со други зборови, суштината на индуктивниот метод е да се одредат заеднички својства сторителите во даденото време и во дадениот простор, со цел, врз основа на добиени со средните вредности, направиле заклучоци за типичниот сторител.

Вудворт и Портер (1999) ги нагласуваат препораките на ФБИ, кои вклучуваат идентификација и стекнување увид во три аспекти на убиствата на сериски убијци: модус операнди, еден вид "потпис" на сторителот и извршување убиства, заедно со криејќи еден дел од трагите и ненамерно или намерно оставање на други докази. Затоа, последниот аспект се однесува на местење на место на злосторство. Начинот на работа(М.О) е посуптилен аспект од "потпис" на сторителот.

"Потписот" на серискиот убиец е под влијание на мотивациониот и емоционалниот домен на личноста на серискиот убиец и е релативно стабилен во карактер-сторителот. Од друга страна, *modus operandi* може да се промени, со оглед на ситуацијата, оружјето и опремата што серискиот убиец ја отстранува, како и со оглед за карактеристиките на самата жртва.

---

⁵² Woodworth, Michael i Stephen Porter. 1999. Historical foundations and current applications of criminal profiling in violentcrime investigations. Expert evidence 7: 241–264

Последниот аспект на одразот е еден вид криминалец креативност, имагинација, претпазливост и мудрост на сериски убиец. Canter (2000)⁵³ предупредува дека доказите од местото на злосторството честопати се нецелосни и двосмислени, и тоа заклучоците извлечени од нив не се ништо повеќе од донекаде поткрепени шпекулации за самиот криминал и за нејзиниот сторител.

Психолошкото профилирање на столбот е криминалистичко профилирање, а во пракса го вршат форензички психолози и психијатри. Постои можност за психолозите бидат претерано претпазливи кога донесуваат заклучоци, а со тоа профилирањето трае подолго и обезбедува помалку информации и упатства за понатамошни постапки за гонење.

Исто така, постои одредена веројатност дека психијатрите се над-патологизирани на сторителот, прогласувајќи го, на пример, психопат, шизофреник или личност со параноидни идеи (иако не одговара на доволен број критериуми за асоцијални нарушување на личноста). Покрај тоа, психолозите се чини дека повеќе се потпираат на димензионален пристап (на пример, го одредуваат степенот на ментално нарушување на сторителот), и психијатрите на типолошки пристап (убиец или има или нема одредено психолошко нарушување).

Во една студија која се осврнa на споредбата на клиничките психолози и психијатри со експерти од областа на криминологијата (Гуџонсон и Копсон 1997)⁵⁴, ова во однос на точноста на предложените профили, утврдено е дека клинички психолози и психијатрите се поуспешни профили од криминалистите.

Психолошкото профилирање на сериски убијци би вклучувало и аргументирани претпоставки за следните домени на нивната личност и однесување:

- а) перцепција на ликот на себе, самодоверба (оценување и ценење на себеси како личност) и општо чувство за (не) компетентност;
- б) емоционална контрола наспроти импулсивност;
- в) социјална смелост наспроти трудољубивост;
- г) степен на непријателство (непријателство);
- д) тип на насилство (агресија) со кој убиец најчесто служи (физички, емоционален, сексуален, инструментален, реактивен ...);

---

⁵³ Canter, David. 2000. Offender profiling and psychological differentiation. *Journal of Criminal and Legal Psychology* 5: 23–46.

⁵⁴ Gudjonsson, Gisli i Garry Copson. 1997. "The Role of the Expert in Criminal Investigations". U *Offender profiling: Theory, research, and practice*, ur. Janet Jackson i Debra Bekerian, 1–7. New York:Wiley

- ѓ) доминантните потреби (мотиви) кои ја активираат (потребата за доминација, автономија, уживање, поврзување со жртвите, макар и на насилен начин ...);
- е) степен на постојаност на однесување од убиство до убиство;
- ж) чувствителност на пребарувањето, возбуда и желба за пребарување сексуални ризични однесувања и оние однесувања што го убиваат убиецот, директна опасност;
- з) став кон популарноста и изложеноста на медиумите (на пример, известување за него за злосторствата што ги направил, обидувајќи се индиректно да комуницираат со медиумите, полицијата итн.);
- ј) став кон авторитет (обвинителства, родители, наставници ...);
- к) прагот на фрустрација;
- л) степен на морална (не) свест;
- љ) доминантни емоции, како што се: гордост, срам, љубомора, здодевност, тепање, осаменост, желба, доверба, омраза ... и
- м) степенот до кој тие сакаат да излезат од истрагата или да бидат откриени.

Заедно со наведените психосоцијални карактеристики на сериски убијци, потребно е да ги проценат нивните политички и верски убедувања, вредносни системи, ставови и предрасуди. Врз основа на внимателно склучени заклучоци (или, на самиот почеток на профилирање, оперативни / работни хипотези), во грубо, детство и растечки сериски убијци може да се реструктурира.

Имено, постои можност да се повтори со жртвите на непријатните сценарија кои се (можеби нешто поблага форма) искусни за време на нивното созревање. Сепак, сега според нивната околина, самите ја контролираат ситуацијата и ја преземаат улогата на моќ. На тој начин, се осветуваат на општеството за пропуштени прилики, неправдите што и се нанеле и границите кои им се наметнуваат на нив.

Мичел и Амодт (2005)⁵⁵ ја испитуваа инциденцата на злоупотреба сериски убијци за време на нивното детство. Резултатите покажуваат дека се 50% биле психолошки, 36% физички и 26% биле сексуално злоставувани, што се бројки се повеќе во однос на општата популација.

---

⁵⁵ Mitchell, Heather i Michael Aamodt. 2005. The incidence of child abuse in serial killers. *Journal of Police and Criminal Psychology* 20(1): 40–47.

За време на изработката на психолошкиот профил, треба да се земе предвид однесувањето на сторителот, може да се однесува на различните карактеристики на неговата личност. Затоа, не треба да се смета за изолиран од другите облици поврзани со однесувањето на насилен чин. На пример, ако се гледа дека серискиот убиец директно се приближува до жртвата ("лице в лице"), тоа не мора да значи дека тој е социјално доминантен и харизматичен.

Ако ја разгледаме изјавата на друг сведок, кој вели дека убиецот му се обратил на жртвата со наведна главата, со црвенило на лицето, претпоставка на социјалната возбуда и шармот мора да бидат отфрлени.

Друг пример е пронајдок аранжирана облека во гардероберот на жртвата и внимателно сортирана храна во нејзинот фрижидер. На прв поглед, професор може да заклучи дека сторителот е советник, дисциплиниран и припаѓа на група организирани убијци. Сепак, кога ќе ја земе во предвид положбата на телото и изгледот на креветот во кој е најдена жртвата, забележува дека телото останува да виси на едната страна од креветот, перницињата се скршени или расфрлани, а покривачот виси од другата страна на креветот.

Уредување и скратување на работите може исто така да се однесуваат на анксиозноста на убиецот поради опсесивно-компулсивно растројство, и појавата на местото на злосторството (спална соба) на стагнација, бес или недостаток на импулсна контрола.

Следново е пример во кој точните карактеристики се правилно дефинирани на личноста на сторителот и начинот на неговата криминална активност. По посетата на местото на злосторството се откри дека убиецот го измил телото на својата жртва, го покрил телото на својата жртва, двапати ја заклучил влезната врата, го оставил клучот под душеци и ги однел остатоците од храната до кантата за ѓубре, овде беше заклучено дека чувствуваше каење и систематски пристап до нивните жртви.

Овој заклучок е поддржан од следното убиство, каде што убиената двојка е поставена легната заедно, во преградка и покриена со истото ќебе.

Нивните мобилни телефони се исклучени, а трагите на крв се избришани со крпа од подот која што беше фрлена во канта за ѓубре.

Hazelwood и др. (1995)⁵⁶ нагласи две широки групи на клучни карактеристики

Успешни профили - Способност за длабоко разбирање на умот на сериските убиства (со задолжително познавање на општата психологија) и долгогодишно искуство во

---

⁵⁶ Hazelwood, Roy, Robert Ressler, Roger Depue i John Douglas. 1995. "Criminal investigative analysis: An overview". U Practical aspects of rape investigation: A Multi-disciplinary approach (2. izd.), ur. Ann Burgess i Roy Hazelwood, 115–126. Boca Raton, FL: CRC

истражувањето, кое според нив не можат да го заменат никакво образование, без разлика колку тоа е големо и опширно.

Маринковиќ и Стевановиќ (2014) тврдат дека е неопходно професорот да го знае влијанието на социјалните, биолошките и социјалните фактори и други фактори за абнормалното однесување на сторителите на кривични дела. Поврзани со тим, објасни дека неприфатеното однесување може да биде норма за некого, со која тој израснал и почнува да верува дека, на пример, злоупотребата е дел од нормалните односи.

2.1. Критички пробив, заклучоци и препораки

Масовните, неконтролираните и сериските убијци можат да бидат од различна возраст, од двата пола, така и од етнички, религиозни и расни средини. Статистичките податоци покажуваат дека повеќето сериски убијци работат во САД⁵⁷. Постојат неколку можни објаснувања: постоењето на одличен избор на оружје и законски загарантираната пристапност и слободата да се држи и да се носи; големината на територијата на САД со бенефиции бесплатни меѓународни патувања кои го носат поседувањето на американски пасош; и угледот на оваа земја како најголема светска суперсила, но и како земја со милитантната култура и социјалната атмосфера.

Не сите убијци на овие профили се психопати или социопати (т.е. лица со антисоцијално растројство на личноста), ниту пак сите извршители на оваа група се физички и сексуално малтретирани во текот на своето детство. Не сите сериски убијци се исти, затоа, постои помала или поголема варијабилност во нивните особини на личноста, однесувањето модели на однесување и мотивација. Бидејќи постојат меѓуиндивидуали, меѓу овие сторители постои и интраиндивидуална варијабилност. Затоа, тие нема да ги извршат сите злосторства на идентичен начин, иако преку сите злосторства го повлекува карактеристичниот "потпис" на овие убијци. Периодот на одмор или неактивност на сериските убијци може да варира од сторител до сторител, како и во самиот сериски убиец, во различни временски точки.

Процесот на профилирање, направен од реномирани, меѓународно признати организации и добро спремни и обучени профилери, од една страна е еден вид на потврда. На сметка на некоја локална полициска администрација, која го избработила профилот треба да се пристапуваат сметаат за критички и секогаш да се испитува неговата сигурност, валидност и корисност.

Целна евалуација затоа е неизбежен дел од процесот на криминално профилирање.

Понекогаш е тешко да се направи разлика помеѓу масовните и неконтролираните сериски убијци, и тие треба да се стават во една категорија ("раздивени или наљутени

---

⁵⁷ <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

убијци "), во која, за време на профилирањето, би било наведено дали убиецот одговара повеќе на масовен или неконтролиран тип и би се објаснило како се случила оваа категоризација.

Исто така, дихотомната класификација на сериските убијци не е доволно флексибилна за да стане сеопфатна рамка за профилирање на сериски убијци. Затоа, интеркатегоријата "мешан тип" секогаш мора да се земе предвид, со дополнителна белешка што би значело дека серискиот убиец може да биде "наклонет" кон организиран или прилично неорганизиран тип.

Посебно внимание треба да се посвети на методологијата на профилирање на женски сериски публикации-убиец. Тимови кои работат на правење таков профил треба да вклучуваат бар една жена. Ако структурирани или полуструктурирани интервјуа со машки сериски убијци не се прилагодени на жените, тие треба да се ревидираат со цел избегнување погрешни проценки и несоодветни заклучоци.

Терористичкиот профил треба да биде замислен за да се земе предвид типот на терористички напад, заедно со мотивацијата и целта на таков напад. После тоа, би било прифатливо да се направат конкретни профили на политички, државни, антидржавни, религиозни и слични терористи. Понатаму, профилот треба да се направи посебно за поединечни терористи и посебно за групи терористи (т.е. терористички организации и извршители кои убиваат во нивно име)

Секој профилер треба да биде свесен за неговите граници кога креира и известува за профилот на убиецот. Затоа, треба да работат за да го намалат својот степен самоодбрана, семоќност, доминација, нарцизам, себичност и чувства на само-важност. Во секој момент, треба да бидеат свесни дека се дел од тимот, дека е неопходно да сги разменат нивните мисли, претпоставки, информации до кои е дошле и заклучоци со други членови на неговиот тим.

На крајот, важно е редовно да се ажурираат базите на податоци за масовни, неконтролирани и сериски убијци, кои содржат колку што е можно повеќе информации за нив. Ова е посебно од суштинско значење за прецизноста и валидноста на методот на индуктивно профилирање.

ГЛАВА 4

1.ЕДИНИЦА ЗА ПОСЕБНО ОДНЕСУВАЊЕ-ПРОФИЛЕРИ И СТРУКТУРА

Како што веќе погоре објаснивме во трудот и самата намена на трудот е токму оваа Единица и кој се треба да работи во неа и кои се нејзините обврски, како и стручните лица кои што работат во неа, сега ќе дадеме посебен осврт на секој еден дел од оваа Единица.

Најбитно е прво да се напомене дека овие Единици постојат во многу Европски законодавства и се дел од посебните единици на полицијата, а во еден дел се посебни единици на Федералните Бироа, додека во други законодавства потпаѓаат под Јавните обвинителства.

За прв пат ваква единица се појавува во Англија, потоа на територијата на целото Обединето Кралство и опфаќа на целата територија. Со напредокот на Соединетите Американски Држави, оваа единица зема се поголем зафат и се поголеми надлежности и се користи во секаков вид на операции, посебно оние од најтежок вид. Функционира во склоп на FBI⁵⁸, како Федерално Биро на територијата на САД.

Напредокот и унапредувањето на овие Единици кои во САД се должи на големата економска моќ на САД со тоа што на овие единици на располагање им се секакви системи и средства, се со цел нивна брза мобилизација и брзо делување на теренот.

Додека во другите држави за жал може да се каже дека делот со опрема и експерти, па дури и со специјализирани центри за обука на профилери е многу оскуден.

Ако се навратиме на фактот, со што нашите простори располагаат, а посебно нашата држава, можеме да констатираме дека овој дел за ваквите единици, е и повеќе од оскуден. Но бидејќи сме држава која се стреми кон светски и европски размери како во делот на општествени навик и морали, така и во делот на улогата на законодавната, извршната и судската власт, со право можеме и мораме да констатираме дека на нашето законодавство како и те му е потребна ваква Единица.

Да резимираме од сам почеток, оскудноста со која располагаат нашите полициски сили, како и Јавни обвинителства е на премногу ниско ниво, затоа ако се стремиме кон повисоки цели, и кон реформи кои што како гледаме се во тек, треба и да се стремиме и на овие потреби кои и се преку потребни.

Со превземање на дел од Американското законодавство во нашето, а пред се со еден поголем дел во Кривичниот Законик, на прво место ќе го наведеме фактот на укинувањето на Судии во предистражни постапки и доделувањето на оваа улога на Јавните обвинителства. Тогаш логично би било формирање на овие служби во склоп на Јавните Обвинителства како нивен составен дел, а воедно самостојни единици за истраги.

---

⁵⁸ <https://www.fbiagentedu.org/careers/intelligence/fbi-behavioral-analyst/>

Да ја објасниме улогата на овие единици, за да може да се свати контекстот на потребата. Во САД како напоменавме овие единици се во склоп на ФБИ и нивната работа е : ““Одделот за анализа за однесување (BAU)⁵⁹ е оддел на Националниот центар за анализа на насилниот криминал (NCAVC)⁶⁰ на Федералното биро за истраги кој користи аналитичари од однесувањето за да помогне во кривичните истраги. Мисијата на NCAVC и BAU(БАУ) е да обезбеди истражна и оперативна поддршка базирана на однесување со примена на искуства од случај, истражување и обука за сложени и временски чувствителни злосторства, кои обично вклучуваат акти или закани за насилство.““

Сега кога ја знаеме дефиницијата за функцијата на овие Оддели или Единици како што се нарекуваат, и веќе претходно констатиравме дека се меѓународно прифатени, така со право констатираме од потребата на ваква Единица кај нас.

Во поголем дел објаснувавме за методите кои што ги користат профилиерите при изработка на профил, како и за стручните лица кои што се дел и работат во овие единици. Во повеќе наврати видовме дека работат, од правници, полициски службеници (во др, држави детективи, агенти) што за жал ние не располагаме со такви видови на стручни лица, па се до преку најголемата потреба од психолози или психијатри.

Одиме редоследно да го објасниме ова. Со наметнувањето на Јавното Обвинителство да ги води пред истражните и истражните кривични постапки, се наметнува и потребата од тесната соработка помеѓу Обвинителствата и Полицијата.

Не секогаш на Јавното Обвинителство му се на располагање сите можни ресурси на полицијата, па така тоа е или спречено или недоволно уклучено во моментите на истрагата. Недостатокот на свои луѓе и на свои места за работа си го прави своето.

Исто така мораме да напоменеме дека во денешно време и не разделен дел од секоја истрага е вештачењето на стручни медицински лица пред се психолози, психијатри и специјалисти по судска медицина во сите постапки. Ево го делот каде ќе се судриме прво со надлежностите. Овие стручни лица за да можат да донесат правилен и точен заклучок за еден случај, најпрво треба да бидат запознаени и обучени во делот на полициската надлежност и на правните органи. Како и на кој начин да образложиме и да дадеме прегледност на сите заинтересирани за овој дел на научна дисциплина.

Наједноставниот одговор е дека тие донесуваат заклучок врз основа на методи и тестови од медицински аспект, но во ни еден случај од досегашната пракса тие не присуствувале на местото на настанот или пак на распит на сведоци или осомничени лица. Тука се појавува најголемата аномалија, поради фактот дека тие вештачењето го

---

⁵⁹ <https://www.fbi.gov/audio-repository/news-podcasts-thisweek-behavioral-analysis-unit.mp3/view>

⁶⁰ <https://www2.fbi.gov/hq/isd/cirg/ncavc.htm>

вршат или врз основа на присобраните доказни материјали или врз основа на изјавите дадени пред полициските службеници. Па дури и делот кога обавуваат разговор со потенцијалните жртви, сведоци или осомничени е подолг, па така лесно може да дојдат до погрешен заклучок за личноста со која се врши интервју, поради временскиот период. А од друга страна пак полициските службеници не се доволно обучени во делот на психологија или психијатрија за да би разговорот со осомничениот обават на повисоко стручно ниво, па дури и способност да проценат во текот на распитот врз основа на сведокот, жртвата или осомничениот препознаат надворешни видливи за специјалистите гестикулации или потези.

Затоа тука се појавува потребата од постојано присуство и дел на овие стручни лица во овие тимови, како и потребата за обука на полициските службеници во делот на медицинските науки па и на правните науки (голем дел од сторителите како кажавме со текот на времето еволуираат, поради искуството со органите на прогон).

Затоа ќе се потпреме цврсто на фактот дека Единиците за посебно однесување треба да бидат составени од полициски службеници, правни лица и медицински стручњаци, кои што ќе бидат во постојана релација и соработка, а воедно истите ќе бидат соодветно обучувани во другите струки, а се со цел поефикасно и побрзо делување на терен, изготвување на профил, обработка на настанот и откривање на сторителот, заштита на жртвата, нејзиното потесно семејство а и спречување од понатамошни други дела и жртви.

1.2. ОПЕРАЦИИ И НАДЛЕЖНОСТИ НА ЕДИНИЦАТА

Како што веќе погоре кажавме Единиците за посебно однесување треба да функционираат во склоп на Јавните обвинителства, а самите Јавни обвинителства да бидат по соодветно и понапредно опремени за да би можеле да ги извршуваат своите обврски и должности.

Операциите на единицата се доста едноставни од една страна а доста сложени од друга страна. Како и на кој начин да објасниме, за да на читателот му стане јасно која и до каде е улогата на Единицата и која е целта на Единицата.

Операциите на Единиците се во надлежност на Јавниот Обвинителства како и надлежностите. Јавниот Обвинител како носител на предистражната и истражната кривична постапка стапува на сила во моментот на сторување на кривично дело.

По обезбедувањето на местото на настанот Јавниот Обвинител е прв кој што излегува на местото на настанот заедно со единицата на Крим Техника при Полицијата, се со цел прибирање на првични физички и материјални докази, изјави на сведоци, на жртвата (доколку не е усмртена) и др. видливи материјали. Заедно со Јавниот

Обвинител,Единицата треба да биде на терен,со истата цел,значи прибирање на докази,изјави,матријали,сведоци и жртви,за да веднаш може да делува.Сега даваме слика и осврт за работата на Единицата. По обезбедувањето на местото,првично е веднаш прибирањето на докази и сликањето на местото на настанот-односно обезбедувањето на местото на настанот.Тоа се врши од страна на Крим Техника,но во исто време треба да има увид и самата Единица-тука во ни еден случај не е исклучен фактот дека кога споменувавме полициски службеници во структурата на единицата најнормално подразбиравме на службеници од Крим техника при полицијата.Потоа по прибирањето на доказниот матријал,изјавите на сведоците,на жртвата,на случајни минувачи па дури и на сведоците кои го пријавиле настанот.

За да сето ова биде веродостојно,изјавите треба веднаш да се земаат се додека на сведокот или жртвата му е се уште јасна односно,ја преживува-сликата од злочинот или од местото на настанот (доколку се работи за сведоци,па и за жртви).Истата постапка се повторува по ден или два,се со цел да му се овозможи на жртвата нејзино психичко и ментално стабилизирање,а доколку се работи за сведок исто така психички и ментален терк за да би бил потполно смирен и во можност да се подобро присети на настанот,за да се отфрли моментот на афект (афектна состојба).

По земањето на изјавите и прибирањето на доказите,се пристапува кон нивна класификација и нивна обработка.Овој дел веќе беше објаснет во делот на методите кои што профилерите ги користат.

Првично по класификацијата на физичките и матријалните докази се пристапува кон нивна темелна обработка како земање на ДНК,отпечатоци,обработка на доказите од страна на форензичарите.Во тоа време другите стручни лица пристапуваат кон обработка на изјавите,повикување на сведоци,земање дополнителни изјави,споредба на изјавите,споредба на доказите од местото на настанот со изјавите и со другите докази.

Потоа следува првичен заклучок и почеток на изработување на профилот на сторителот.Додека ова се работи,се осврнуваат и на други веќе сторени дела и исто така се врши споредба,па дури и се проверува М.О на сторителите на ова дело и на другите дела,за да би дошло можеби до некое совпаѓање или пак отфрлање на стари дела и сторители.

Исто така,се додека трае изработката на профилот и веќе горе наведените постапки,профилот се надоградува со веќе добиени резултати од форензичарскиот тим,па така можеби некој дел од профилот ќе се отфрли,а некој ќе се потврди,за да на крајот би се пристапило кон финализирање на профилот и започнување на потрага по сторителот.Многу битен момент е доколку веќе можниот сторителот е уапсен и е во притвор,да се спроведе повторен распит со него,доколку бар некој од доказите укажува дека тој е или можеби бил соучесник во делото.

1.3.ВИДОВИ НА ЕДИНИЦИ-МЕЃУНАРОДНА КЛАСИФИКАЦИЈА

Сега ќе преминеме на видови на Единици за посебно однесување односно профилери кои што имаат добиено меѓународна класификација и се прифатени од сите законодавства кои што го имаат Профилирањето како истражна постапка .

Постојат 5 видови на Единици за однесување според NCAVC и тоа:

- 1.Прва Единица за однесување (антитероризам, подметнување пожар и бомбашки работи);
- 2.Втора Единица за однесување (закани, компјутерски криминал и јавна корупција);
- 3.Трета Единица за однесување(злосторства против деца);
- 4.Четврта Единица за однесување (злосторства против возрасни);
- 5.Петта Единица за однесување (истражување, стратегија и настава).

На NCAVC, исто така, вклучува ViCAP⁶¹. ViCAP е база на податоци достапна како алатка за сите агенции за спроведување на законот на национално ниво. Составува факти, статистики и конкретни детали во врска со насилни прекршоци (вклучувајќи силување, напад и убиство) и ги одржува во онлајн база на податоци со цел поврзување на познат престапник или познато дело на претходни кривични дела, жртви или престапници. Тоа е база на податоци за модели, овозможувајќи им на корисниците да ги видат обрасците во М.О., потпис или виктимологија, помагајќи да се поврзат кривичните дела со сторителите и сторителите на кривични дела со цел решавање на случаи поврзани со насилство.

Филијалата за поддршка на операциите (OSB) содржи три главни единици:

- 1.Единица за управување со кризи;
- 2.Единица за управување со специјални настани;
- 3.Единица за брзо распоредување и технологија.

БАУ(BAU) прима барања за услуги од федерални, државни, локални и меѓународни агенции за спроведување на законот. Одговорите на овие барања за помош на БАУ се

---

⁶¹ <https://www.fbi.gov/wanted/vicap>

олеснуваат преку мрежата на NCAVC координатори. Услугите на БАУ може да се состојат од консултации на лице место, телефонски конференциски повици и / или консултации кои се одржуваат на БАУ со истражители на случај.

Помошта на БАУ (BAU) за агенциите за спроведување на законот се обезбедува преку процесот на "криминална истражна анализа". Криминалната истражна анализа е процес на разгледување на злосторствата од однесувањето и истражувањето. Тоа подразбира разгледување и оценување на фактите на кривичното дело, толкување на однесувањето на сторителот и интеракција со жртвата, како што е изложено за време на извршувањето на кривичното дело или како што е прикажано на местото на злосторството. Персоналот на БАУ(BAU) спроведува детални анализи за кривични дела со цел да се обезбедат две или повеќе од следните услуги: анализа на криминал, предлози за истрага, профили на непознати сторители, анализа на закани, анализа на критични инциденти, стратегии за интервју, управување со големи случаи, и пробните стратегии и експертско сведочење.

Во прилог на горенаведените услуги, персоналот на БАУ(BAU) го изработува Планот за одговор на одземање деца за да им помогне на истражувачите кои се соочуваат со овие истраги. Неодамна, БАУ(BAU) го објави истражувањето "Шулц стрелец: перспектива за проценка на опасностите" за да ги водат школските администратори, наставниците, родителите и за спроведување на законот за идентификување и оценување на закани во училиштата. БАУ (BAU) одржува референтното досие за експерти во различни форензички дисциплини како одонтологија, антропологија, психијатрија, ентомологија или патологија.

Овде е опишано како една Единица за однесување (БАУ-BAU) во рамките на Американското законодавство ,како функционира,се организира,обезбедува и помага во истрагите на другите агенции или бироа,кои што бараат помош од нив(ова е поради како што напоменавме,во моментот најорганизирана и најуспешна Единица за профилирање во Светски рамки).

1.4.ОСОБИНИ И КАРАКТЕРИСТИКИ ПОТРЕБНИ ЗА ПРОФИЛЕР

ПРОФИЛЕРОТ не е ништо повеќе од криминалистички аналитичар во функција на откривање и истражување на кривични дела и на неговите сторители. Квалитетите што криминалистичките профилери треба да ги поседуваат секогаш се наведени. Тие се темелно развиени од R. R.Hazelwood⁶² и постојано ги надополнуваме.

---

⁶² Hazelwood, R. R., Bruggess, W. A. (1995), Practical Aspects of Rape Investigation a Multidisciplinarity Approach, CRC Press, Boca Raton, USA

Затоа, според горенаведениот автор, за успешно криминално профилирање на страната на криминалистичкиот профилер треба да ги поседува следниве квалитети:

1) Искуство или отвореност на посматрање - профилерот кој анализира предмети на кривични дела мора да биде подготвен и способен да ги разгледа сите можни верзии. Не смее да биде тврдоглав и не смее да се држи само до една можност. Искусен профилер, како и воопшто профилерите никогаш не прифаќаат ништо на прв поглед. Мораат да секогаш да се држат до начелото на сомнителност. Никогаш не смеат да зависат од тоа што некој друг вели за кривично дело, мора секој факт и доказ да го провери самиот, фактите на некои информации треба да ги провери во детали. Ова е можеби најважниот фактор со кој се разликува криминалистички профилер од психолошки профилер. На крајот треба да биде важно да од криминалистички профилер треба да се бара зрел и успешен ангажман во спроведувањето на различни кривични постапки во областа на кривични дела на насилство.

2) Здрав разум - практично претставува интелигенција. Во дизајнот на сторителите на кривични дела нема обрасци. Не постојат две идентични кривични дела ниту два идентични сторители. Мора да биде способен да го препознае лицето на здравиот разум.

3) Интуиција - дефинирана (според Вебстер) како способност да се знае нешто без свесна употребата на умот. Станува збор за можноста за набљудување или запазување на работите без свесно размислување кое вклучува многу брзо и брзо сваќање и разбирање. За профилерот ова е многу важна способност.

4) Отсуство (изолација) на емоции, односно лични чувства кон кривичното дело сторителот и жртвата - инаку тој или таа се изложени на ризик да станат индиректна жртва.

Симпатија кон жртвата може да ја забави или поништи анализата. Прашањето е како на различните ужаси што ги оставаат различните форми на кривични дела да се остане рамнодушен. Многу профилери па и криминалисти тоа не го можат да го направат тоа, а тоа е друга доблест што е на цена.

Работата на сторителот треба да се чува на растојание и да не го користи жаргонот во комуникацијата со осомничените или други учесници, бидејќи така принципот на објективност е повреден.

5) Аналитичка логика и трпеливост - претставуваат системско размислување. Предмет детално се проучува до најситниот детал, систематски се собира и разбира однесувањето на сторителот, па заклучокот е направен преку факти со прецизна претпазливост при составувањето на расположливите факти и информации. Затоа, профилерот мора да поседува изразена способност за логичка резонанса.

б) Размислување како сторител - можеби најтешкиот дел од процесот на профилирање што се бара од профилирот. Кривично дело треба да се гледа од гледна точка на сторителот, што е особено потребно за поставување на умот, за таков неизлечив ум има смисла само на сторителот. Мора да се влезе -вклучи во сферата на реалноста и да го усвојат гледиштето на сторителот. Значи, профилистите се обидуваат да го реконструираат кривичното дело од гледна точка на сторителите и да го стави во својата позиција. Што колку повеќе лице внесува во кривично дело, односно неговата психологија, полесно е да се донесе заклучоци за него. Профилирањето всушност е и произлезено од потребата да се замисли бизарноста на сериските злосторства како што се убиство, силување, неконтролирано огнено оружје, терористички прекршоци, окултни злосторства и сл. Во текот на неколку извршени кривични дела едно од првите прашања што треба да се постават е дали е од исти или различни сторители. Одговорот на тоа прашање се базира односно бара во профилирањето.

1.5.ПРОФИЛИРАЊЕТО ВО Р.М

Во нашата држава профилирањето без разлика за кое станува збор,дали криминалистичкото или психолошкото,што во суштина се неразделни едно од друго,за да се изработи еден профил,е релативно неистражено подрачје од сите аспекти.Дали од наставено –научен аспект,дали од аспект на употреба и примена,како и од аспект на Центри за обука на профилиери,односно стручен аспект.

Во склоп на Министерството за Внатрешни работи во Скопје постои оддел за форензички истражувања,испитувања и вештачења,кој се занимава со криминалистичко техничките работи,во поголеми и потешки случаи на кривични дела.Но за жал можеме да констатираме дека тој е единствен ваков оддел,кој дури и не располага со доволен дел на опрема и стручни лица,за развој и употреба во пракса.

Затоа на сметка на сето ова сите други помали места,се со оскудни и дури и со никакви услови за форензички испитувања,недоволен стучен кадар од другите науки,па така се поотежнато е одвивањето на редовните постапки,како на Јавните Обвинителства,така и на полицијата,во делот на пронаоѓање и притварање на сторителите на кривични дела.

Исто така со право констатираме дека литературата за овој вид на научни дејности е премногу оскудна,дури и на ниво на недостаток,многу мал дел на автори се осврнуваат на Профилирањето во своите трудови,и секој еден од нив се осврнува на Профилирањето како метод а не како наука.

Од досегашното излагање на овој труд можеме и мораме да констатираме и да заклучиме дека Профилирањето повеќе не е метод на криминалистиката или криминологијата, туку прерасна во самостојна наука, со свои методи, па дури и со свои стручни лица кои што се обучуваат и ја изучуваат оваа наука на Универзитетите каде што напоменавме, Профилирањето е дел од нивните законодавства.

Според ова погоре кажано со право можам да констатирам дека ова е единствен труд кој што се појавува на територијата на нашата држава, и нормално со негово дополнување може да прерасне во предмет, кој што ќе се изучува на Универзитетите, а се со цел да се вадат стручни кадри во оваа област.

Воедно сметам дека воведувањето на оваа наука на Универзитетите, вадење на стручни кадри во оваа област, би било од голема корист за нашето законодавство, како и од голема корист за подобрувањето на целиот кривично-правен систем, судски систем, како и подобрување и унапредување на полициските службеници, а се со цел развивање на нашата држава, во повисоки рамки, со цврсто законодавство, цврста и стабилна извршна и судска власт, и зацврстување на темелите на правна држава.

1.6. ИДНИНАТА НА ПРОФИЛИРАЊЕТО

Да дадеме и еден мал осврт за иднината на профилирањето, врз основа на истражувањата кои што до сега се извршени во земјите кои што се практикува.

Иако сме заробеници на медиумите и на социјалните мрежи, лесно може да се види дека истите профилирањето или криминалистичкото профилирање сакаат да го прикажат и го прикажуваат како некоја тајна, мистериозна техника, за да реалноста е сосема поинаква. Реалноста е дека поединци од различни професии и научни дисциплини (криминологија, социологија, психологија, психијатрија, полиција) се вклучуваат во науката која со заедничко име може да се нарече криминалистичко профилирање. И покрај тоа што се применуваат различни имиња за оваа наука, факт е дека криминалистичкото профилирање се развило токму поради учеството на сите овие практичари и стручњаци и истражувачи, кои што поминале многу години во истражување на сторители на различни доста сериозни и озбилни кривични дела и други важни прашања поврзани со профилирањето.

Во прилика кога зборуваме за иднината на криминалистичкото профилирање, прво можеме да констатираме и прво се наведува дека минатото на профилирањето е лесно за пратење, со оглед дека веќе се достапни и забележани, пишани дела за неговата примена. Така лесно се доаѓа до заклучок за неговото настанување, развивање низ времето, како и за неговата примена и дадени резултати. Додека ако зборуваме за

иднината на профилирањето како наука тука наидуваме на една препрека, бидејќи никој не може да предвиди што би било понатака.

Едни автори, научници, истражувачи врз основа на природата на оваа наука и напредокот кој што го постигнува во последните години, и се поголемиот процес на негова примена, логично претпоставуваат дека профилирањето почнува да одигрува голема улога во истражните постапки и треба да се применува. На сето ова се надоврзуваат со фактот дека треба да се обрне поголемо внимание од научниците во развивањето на повеќе методи и пристапи, како и на квалитетот на обуки на профилерите како стручни лица. Едни научници се насочуваат на методите кои треба и се користат во профилирањето, додека пак други на научните страни и поврзаноста на науките кои се користат во профилирањето, па така доаѓаме до еден вид на поголем обем на литература, со која што профилерите располагаат и се обучуваат. Освен дискусиите за практичната примена, некои автори доста време посветуваат и на прашањата околу персонализација, научни методи, етиката, одговорноста на профилерите и нормално нивното образование, со ова сакаат да потенцираат дека ниту една од овие обврски не смее да се разгледува посебно, поради фактот дека тие многу често се меѓусебно поврзани и испреплетени, односно се неразделиви една од друга.

Од друга страна пак скептичарите во научните дејности го изложуваат фактот дека, голема препрека за развојот на профилирањето во иднина е фрагментацијата на самата подлога на која се темели профилирањето. Авторите сметаат дека иако сите методи кои што ги користи профилирањето се однесуваат и насочуваат на однесувањето на сторителот и понатака постојат доста поприлични разлики во примената на методите. Постојењето на тие варијации може да бидат важни поради научните процеси и напредокот на профилирањето, но премногу разноврсности може да доведат да таа наука, стане теоретски фрагментирана, па така и помалку применлива во пракса. Според научниците Bekirian i Jackson постојат најмалку барем три начини кои можат да доведат до фрагментирање во профилирањето, а тоа се : разликите во методолошките пристапи, индивидуалните разлики помеѓу профилерите и кај профилерите, и културолошките разлики помеѓу земји во кои се практикува.

Еден од начините на кои може да се унапреди профилирањето е креирањето на стандарди на практика и одговорности. Со оглед на разноврсните користени пристапи во профилирањето настануваат фрагментациите, па би било неразбирливо да се претпостави дека сите тие разлики лесно ќе ги реши една професионална организација. Факт е дека многу теории, практика и целите на криминалистичкото профилирање се коинзинстентни врз различни методи, но суптилните разлики и понатака го спречуваат соединувањето на методите. Исто така таква унификација може на прв поглед да има многу предности, разликите во поединечни пристапи имаат свои предности па така можат да помогнат во подигнувањето на стандардите.

Уште еден начин за унапредување на профилирањето,а кој премногу недостига е, спроведувањето на истражување на успешноста на профилирањето и начините,методите кои биле од голема помош а кои биле штетни,за профилирањето.Ова истражување треба да се направи врз профилерите и да се споредат нивните,излагања,пречки,поволности,услови, при изработката на профил.

Со оглед дека профилерите имаат различен степен на образование,во различни научни дејности,едно од подрачјата каде дефинитивно постои можност за унапредување е развојот на етички стандарди.Постои мал број на криминалистички профилери кои се занимаваат со тоа полно работно време (овде се мисли на недостаток во однос на Европските земји,во споредба со САД).Како резултат на тоа,некои можат да кажат дека етичките насоки на професионалните организации во кои тие профилери се вработени,не го применуваат во правилна смисла профилирањето,па така не се вреднува нивната стучност и улога како профилери.

Уште една тема која не е обработена во литературата,а која дефинитивно заслужува детална анализа,е таа дека не постои формално образование и образовни стандарди за занимање профилер.Иако овдека отскокува САД како земја со високи стандарди и центри за обука,сепак официјален назив за Профилер во Универзитетите не постои.Тие тоа го остваруваат преку центрите за обука при ФБИ,а додека пак другите земји,се премногу оскудни и во тие центри,додека пак кај нас,такви центри воопшто и не постојат.

Многумина ќе го постават прашањето кој степен на образование треба да ја има особата-стручното лице за да се нарече профилер и од која научна дејност ? Како општо правило мора да се каже дека треба и мора да има основно прво факултетска диплома,од општествени науки,т.е магистерска диплома во областите кои вклучуваат правни науки(посебно кривичните и казнените насоки),психологија,криминологија, криминалистика и форензички науки.Но ова не значи дека се става рамка во овие науки само,секако влегуваат и факултетите за безбедност,детективи,медицинскот – специјалисти по психијатрија и судска медицина.Со ова би се заокружил и затворил кругот на стручните лица кои можат да бидат обучувани и да работата како профилери.Погоре во трудот веќе напоменавме дека врз основа на обуки,сите овие струки меѓусебно се тесно поврзани,па така своите знаења ќе ги надополнуваат и надградуваат,преку обуки и семинари,за поефикасно вршење на својата работа-односно дејност.

ЗАКЛУЧОК

Профилирањето-криминалистичкото профилирање низ историјата, а и ден денеска се дефинира на различни начини, но независно од користењето на некои одредени дефиниции и различностите во пристапите или кај авторите, сепак постои одреден степен на согласност во начинот на кој профилирањето, е дефинирано така да на неговата основна база, ите дефиниции се обидуваат да опишат ист темелен концепт.

Можеме да кажеме дека криминалистичкото профилирање е општ поим за било кој процес на донесување на заклучоци, за карактеристиките на сторителот на кривичното дело, независно од користените методи, а целта на направениот профил е давање помош на истражителите, првенствено на полициските службеници, во идентификација на сторителот, а со самото тоа и негово приведување и апсење на непознатиот сторител/тели.

Кога се дискутира за целта на криминалистичкото профилирање, уште една клучна точка за нагласување е, дека криминалистичкиот профил најефикасен е точно во облик на дополна на традиционалните истражувачки техники кои ги спроведуваат полициските службеници, а не како самостојно решение за откривање на сторителот на одредено кривично дело, па така мораме да нагласиме дека никако не би смеело да се користи како самостојно без надоврзување со традиционалните истражувачки процедури, кои се типични за криминалистичките истраги.

Во денешната заедница на профилери постојат петт главни методи кои што се користат за изработка на профил, односно за криминалистичко профилирање, самите методи делуваат независни една од друга, но и покрај тоа, се појавуваат голем број на дискусии и расправи, помеѓу профилерите која метода е поефикасна и поверодостојна.

Нормално видовме дека помеѓу самите методи постојат сличности и тоа доста во голем број, но сепак главната разлика е во пристапот. Односно која метода со кој пристап ќе настапи, дали со индуктивен или дедуктивен пристап. За да оваа дилема се разреши нормално е да се биде во постојан контакт со полициските службеници, при што ќе може да се констатира, за одредено дело која метода ќе се искористи и во дадената метода, со кој пристап профилерот ќе пристапи. А сето ова може да се оствари само врз основа на тежината и неодложливоста за што побрзо решавање на делото. Наведено бесе дека четири методи го користат индуктивниот пристап, но сепак, тоа не е цврсто класифицирано, и се остана на самиот профилер кој што го обработува случајот, односно го прави профилот да одлучи дали ќе пристапи со индуктивен пристап или пак со дедуктивен пристап. Лично според мое мислење и од досегашните истражувања, дедуктивниот пристап и те како има поголема ефикасност и

побрз пристап на решавање на стореното дело, односно изработка на профилот на сторителот и негово приведување, а со самото тоа и спречување на рецидив од страна на истиот, на исто дело, слично, па во голем дел на случаи и поголемо дело.

За да ја скратиме полемиката и да се може конечно Профилирањето да го добие својот статус како наука-иако мора да се напомене дека веќе се вбројува во науки, сепак Меѓународната организација на профилери, работи на организација и креирање на стандарди во образованието, и објективен пристап на акредитација, па и формирање на Професионална Организација која ќе се грижи за научните и теоретскиот развоен концепт на профилирите.

Основањето на БАУ(BAU)-Академија за бихевијорално однесување во ФБИ, е добар почеток и основа за понатамошен развој на овој концепт, кој како што кажавме го прифати Меѓународната организација за профилери, но сепак потребно е премногу добра желба и пристап и соработка помеѓу сите стручни лица, кои се занимаваат со криминалистичко профилирање, како би се направил чекор напред, кој ќе доведе до тоа да во сите држави профилирањето биде признаено како наука и дисциплина, која има своја стучна и научна дејност, па и воведување во законодавствата. Со самото воведување, системот на истражни постапки, значително ќе се подобри, ефикасноста на Јавните Обвинителства ќе го достигне посакуваното ниво, како и работата на полициските службеници, а бројот на сторени дела ќе се намали, како и бројот на жртви, па и спречувања на нови или рецидив на стари кривични дела.

Последната ставка која овде сакам да ја напоменам а веќе беше објаснета во последната глава е, прашањето за постоењето на криминалистички профилери во Р.Македонија. Како што е видливо, а и по самите закони некаде присутно, можеме слободно да дадеме заклучок дека во нашата држава никој не се занимава со овој вид на стурчност, како на научен така и во практичен план и дел. Па така со овој мој труд, за кој што слободно можам да кажам дека е првиот труд од ваков тип, сакам да ја поттикнам целата Академска фела, со цел воведување на оваа наука на нашите Универзитети, како и воведување во нашето законодавство.

И за крај, за сите идни колеги кои што ќе ги привлече оваа тема, да ги охрабрам да се одлучат за истата, пред се поради предизвикот што го носи, па потоа допринесот во откривање на сторителите, можноста да се спаси и помогне на жртвите-дали веќе жртва или потенцијална жртва. Недостатокот на знаење од некоја стручна област не значи неможност и неспособност за обавување на својата работа како профилиер, тука само може да се покаже на потребата од мултидисциплинарен пристап каде што би постоел профилиерски тим во кој стручните лица од различни дејности, ќе ги изнесуваат своите ставови и знаења за дадената задача, па така меѓусебно ќе се надополнуваат во своите знаења и вештини.

Нормално, многу важно е да сите стручни лица кои сакаат да се занимаваат со оваа научна дисциплина, константно да се усовршуваат во различни научни дисциплини, кои што ги бара профилирањето, односно методите со кои што работи, како и секогаш да бидат во тек со новите сознанија кои се однесуваат на криминалистичкото профилирање, како би можеле што подобро, поефикасно и поквалитетно да го проценат кривичното дело и карактеристиките на сторителот.

БИБЛИОГРАФИЈА

Криминалистичко профилирање, Ирена Славичек, Далибор Долежал, Загреб 2012 година

Federal Bureau of Investigation е сојузна криминалистичко истражна-разузнавачка агенција на Министерството за Правда на Сад (www.wikipedia.org.FBI)

Behavioral Sciences Unit е една од единиците на ФБИ Академијата, а примарна задача и е развој и примена на различни видови на тренинзи, спроведувања на истражувања и консултации од делот на психолошките познавања. (www.wikipedia.org.FBI)

ViCAP-Violent Criminal Apprehension Program www.wikipedia.org.FBI

ViCLAS-Violent Crime Linkage Analysis Sistem www.wikipedia.org.FBI.

Ainsworth, P. B. (2001) Offender Profiling and Crime Analysis. Portland, OR, Willan Publishing

Dalibor Dolezal: Kriminalisticko profiliranje Zagreb 2012 god-Muller, D. A. (2000). Criminal profiling: Real Profiling or just wishful thinking? Homeicide Studies, 4(£), 236-264

Daglas, J. E. Burgess, A. W. Burgess, A. G I Ressler (2006) A Standard System for Investigating and Classification Manual. San Francisco, C. A

Turvey, 2002 I Petherick 2009 Induction and Deduction in Criminal Profiling, Serial Crime: Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling-2nd ed. (1-16). Burlingtong: Rlsevier Academic Press

Petherik i Turvey 2008, Petherick 2009 Induction and Deduction in Criminal Profiling, Serial Crime: Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling-2nd ed. (17-38). Burlingtong: Rlsevier Academic Press

Ann Burgess е психијатар која прва почнала да работи во FBI како стручен советник и е првата која во литературата ги вовела поимите организиран и дезорганизиран сторител.

Douglas, J. E., Ressler, R. K., Burgess, A. W. (1986): Criminal Profiling from Crime Scene Analysis, Behavioral Sciences & the Law, 4, 401-421

Investigative Psychology-www.fbi.analistunit.com

Bloombaum,M(1970):Doing smallest space analysis.The Journal of Conflict Resolution,14,409-416

Psihijtrija,Posebne teme 2,Predrag Kalicanin I Ljubomir Eric,Medicinski fakultet,Beograd,2000 god

Irena Slavicek,Otsek za kriminologija,Zagreb 2011 god

Rossmu 1997 god,go voveduva kako unficiran naslov,Rossomo,K.D(2000) Geographic Profiling.Boca Raton FL:CRC Press

The Least Effort Principle-Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

Distance Deacay - Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

Marauder model- Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

Commuter model- Profiling methods(2016) <http://what-when-how.com>

Behavioral Evidence Analysis-Petherick,W.A,Fergusson,C.E(2010)Criminal Profiling,Turvey,B.E Forensic Criminology(177-218).Bulington:Elsevier Academic Press

Turvey,B.E(2008):A History of Criminal Profiling,Criminal Profiling:An Introduction to Behavioural Evidence Analysis(3rd.ed)(1-42).London:Academic Press

Woodworth, Michael i Stephen Porter. 2002. In cold blood: Characteristics of criminalhomicides as a function of psychopathy. Journal of Abnormal Psychology 11(3): 436–445

Fox, Jamesi Jack Levin. 2012. Extreme killing: Understanding serial and mass murder (2. izd.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.

Fessenden, Ford. 2000. They threaten, seethe and unhinge, then kill in quantity. Достапно на <http://www.nytimes.com/2000/04/09/us/they-threaten-seethe-and-un-hinge-then-kill-in-quantity.html?pagewanted=all>.

Cormier, Bruno, Colin Angliker, Raymond Boyer, Miriam Kennedy i G. Mersereau. 1972.The psychodynamics of homicide committed in a semispecific relationship. Canadian Journal of Criminology and Corrections 14: 335–344.

Hickey, Eric. 2013. Serial murderers and their victims (6. izd.). Belmont, CA: Wadsworth
Norris, Joel. 1989. Serial Killers. New York: Anchor Books/Doubleday

Godwin, Grover. 2000. Hunting serial predators: A multivariate classification approach to profiling violent behavior. Boca Raton, FL: CRC Press LLC

Godwin, Grover. 2002. Reliability, validity, and utility of criminal profiling typologies. *Journal of Police and Criminal Psychology* 17(1): 1–18

Wilson, Paul, Robyn Lincoln i Richard Kocsis. 1997. Validity, utility and ethics of profiling for serial violent and sexual offences. *Psychiatry, Psychology and Law* 4: 1–11.

Holmes, Ronald i James De Burger. 1988. *Serial murder*. Newbury Park, CA: Sage

Holmes, Ronald i Stephen Holmes. 1998. *Serial murder* (2. izd.). Thousand Oaks, CA: Sage

<https://www.libertaddigital.com/opinion/fin-de-semana/la-matanza-de-puerto-hurra->

<http://www.bbc.com/news/10259982>

<http://edition.cnn.com/2014/10/22/us/indiana-serial-killer-suspect/index.html>

<http://www.bbc.com/news>

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-2423451/Russian-serial-killer-family-murdered-30-people-including-women-children.html>

Perri, Frank i Terrance Lichtenwald. 2010. The last frontier: Myths & the female psychopathic killer. *The Forensic Examiner* 19(2): 50–67.

Scott, Hannah. 2008. „The ‘gentler sex’: Patterns in female serial murder. U Serial murder and the psychology of violent crimes, ur. Richard N. Kocsis, 179–196. Totowa, NJ: Humana Press.

Aamodt, Mike. 2015. Serial killer statistics <http://maamodt.asp.radford.edu/Serial%20Killer%20Information%20Center/Serial%20Killer%20Statistics.pdf>.

Victoroff, Jeff. 2005. The mind of the terrorist: A review and critique of psychological approaches. *Journal of Conflict Resolution* 49(1): 3–42.

Hudson, Rex. 1999. *The sociology and psychology of terrorism: Who becomes a terrorist and why?* Washington, D.C.: Library of Congress.

Borum, Randy. 2004. *Psychology of terrorism*. Tampa, FL: University of South Florida

Douglas, John, Robert Ressler, Ann Burgess i Carol Hartman. 1986. Criminal profiling from crime scene analysis. *Behavioral Sciences and the Law* 4: 401–421

Rašić, Helena, Dražen Kovačević i Tija Žarković Palijan. 2012. Profiliranje počinitelja ubojstava. *Policijska sigurnost* 21(2): 277–292

Levine, Ned. 2005. The evaluation of Geographic Profiling Software: Response to Kim Rossmo's critique of the NIJ methodology na <http://www.nedlevine.com/>

Woodworth, Michael i Stephen Porter. 1999. Historical foundations and current applications of criminal profiling in violentcrime investigations. *Expert evidence* 7: 241–264

Canter, David. 2000. Offender profiling and psychological differentiation. *Journal of Criminal and Legal Psychology* 5: 23–46.

Gudjonsson, Gisli i Garry Copson. 1997. "The Role of the Expert in Criminal Investigations". U *Offender profiling: Theory, research, and practice*, ur. Janet Jackson i Debra Bekerian, 1–7. New York:Wiley

Hazelwood, Roy, Robert Ressler, Roger Depue i John Douglas. 1995. "Criminal investigative analysis: An overview". U *Practical aspects of rape investigation: A Multidisciplinary approach* (2. izd.), ur. Ann Burgess i Roy Hazelwood, 115–126. Boca Raton, FL: CRC

<https://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

<https://www.fbiagent.edu.org/careers/intelligence/fbi-behavioral-analyst/>

<https://www.fbi.gov/audio-repository/news-podcasts-thisweek-behavioral-analysis-unit.mp3/view>

<https://www2.fbi.gov/hq/isd/cirg/ncavc.htm>

<https://www.fbi.gov/wanted/vicap>

Hazelwood, R. R., Brugess, W. A. (1995), *Practical Aspects of Rape Investigation a Multidisciplinary Approach*, CRC Press, Boca Raton, USA